

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ-BEYTEPE
AKADEMİK PERSONELİNE AİT TANITIM VE ÖĞRETİM
PROGRAMI TASLAĞI

DİLEK KEYHAN

Hacettepe Üniversitesi
Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi
Yönetmeliği'nin
Kütüphanecilik Bilim Dalı İçin Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Ekim, 1979

MESEF Dekanlığına,

İşbu çalışma, jüriniz tarafından, Kütüphanecilik bilim dalında BİLİM UZMANLIĞI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. / /1979

Dekan

ÖNSÖZ

Okuyucu eğitimini bugün dünyanın birçok gelişmiş ülkesindeki her tip kütüphanede, dolayısıyla üniversite kütüphanelerinde de onların önemli bir fonksiyonu olarak gelişmiş durumdadır. Bizim ülkemizde ise ihtiyacı mutlak duyulmuş olmasına rağmen geliştirilememiştir. Bildiğimiz kadarıyla da üzerinde çalışma yapılmamış bir konudur. Hacettepe Üniversitesi Beytepe akademik okuyucuları tarafından kütüphanenin tam ve doğru bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla ve bir müracaat kütüphanecisi olarak okuyucu eğitimine olan ihtiyacı hissederek bu çalışmayı yapmak istedim. Önerilen program taslakları geliştirilerek devamlı olarak uygulamaya konulursa kendini amacına ulaştığını sayacağım.

Çalışmam sırasında, değerli fikirlerinden yararlandığım ve yardımlarını gördüğüm, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü başkanı sayın Doç. Dr. İlhan Kum, sayın Dr. Nilüfer Tuncer ve sayın Doç. Dr. Adil Artukoğlu'na teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	sayfa no
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
1- GİRİŞ.....	1
A-Amaç.....	2
B-Yöntem.....	2
C-Kaynaklar.....	3
1.Bölümün dipnotları.....	4
11-- ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE OKUYUCU EĞİTİMİ.....	5
A-Amaçlar.....	6
B-Okuyucu eğitimi şekilleri.....	7
C-Öğrenmeyi etkileyen faktörler.....	8
D-Kütüphane tanıtım ve öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında kütüphanecilerin üzerinde durmaları gerekli hususlar.....	9
E-Okuyucu eğitiminde kullanılan yöntemler.....	12
1-Konferans.....	16
2-Seminerler, özel dersler, gösteriler.....	18
3-Kütüphaneci rehberliğiyle yapılan turlar.....	18
4-Kişilerin kendi kendilerine rehberlik ettikleri turlar.....	19
5-Teyp kullanılarak yapılan turlar.....	19
6-Teyp/slayt kullanımı.....	20
7-Film kullanımı.....	24
8-Videoteyp kullanımı.....	26
9-El kitapları.....	26
10-Programlanmış öğretim.....	29
11-İşaretler, levhalar, çizgiler.....	31
12-Müracaat masasından yapılan eğitim.....	32

F-Değerlendirme.....	34
1-Tanınım ve amaç.....	34
2-Değerlendirme yöntemleri.....	35
3-Değerlendirmeenin çeşitleri.....	39
4-Kütüphane kullanma eğitimine olan ihtiyacın değer- lendirilmesi.....	41
11.Bölümün dipnotları.....	43
111- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ BEYTEPE KAMPUSUNDAKİ ÖĞRETİM GÖ- REVLİLERİYLE YAPILAN ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİL- MESİ.....	52
A-Anket sonuçlarının değerlendirilmesi.....	52
1-Müracaat kütüphanesinin bilinmesi ve kullanımı.....	52
2-Müracaat kütüphanecisinin tanınması.....	53
3-Müracaat hizmetlerinin bilinmesi.....	53
4-Broşür ve üniversite kataloglarının kullanımı.....	54
5-Kart katalogun kullanımının bilinmesi.....	54
B-Genel değerlendirme.....	55
111.Bölümün dipnotları.....	57
1V- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ-BEYTEPE İÇİN ÖNERİLEN OKUYUCU EĞİTİMİ ŞEKİLLERİ.....	58
A-Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beytepe için uygun görülen tanıtım programı taslağı.....	58
B-Tanıtım programı için önerilen yöntem.....	59
C-Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Deytepe için uygun görülen öğretim programı taslağı.....	60
D-Öğretim programı için önerilen yöntem.....	63
E-El kitabı.....	64
F-Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beytepe okuyucu eği- timi programlarının hazırlanması ve uygulanmasında kütüp- hanecilerin üzerinde durmaları gerekli hususlar.....	64

V-- SONUÇ.....	67
EK:1- ANKET SORULARI.....	68
KAYNAKLAR.....	70
ÖZET:.....	73
SUMMARY.....	74

I- GİRİŞ

Kütüphane kullanma eğitimini üniversite kütüphanelerinin önemli bir fonksiyonudur.¹ Gelişmiş ülkelerdeki kütüphaneciler kendi kütüphanelerine uygun yöntem ve araçlar seçerek eğitim programları hazırlanmakta ve bu fonksiyonu gerçekleştirmek için devamlı şekilde çalışmaktadırlar. Bu eğitimin uygulandığı akademik personel ve öğrenci, bu eğitimden ne kadar yararlanırlarsa kendi araştırma, eğitim ve öğretimlerinde de o kadar başarı sağlayabilirler. Akademik başarınının kütüphane kullanımını ile olan ilişkisi unutulmamalıdır.²

Ülkemizde, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ilkokuldan üniversiteye kadar, kişinin eğitim hayatında kütüphane kullanma eğitimini yapılmaktadır. Bunun için üniversiteye gelen kişiler öğrenci olsun veya akademik personel olsun (dış ülkelerde kütüphane kullananlar hariç olmak üzere) üniversiteye geldiklerinde herhangi bir kütüphane kullanma becerisine bile sahip olmadıklarından, üniversite kütüphanelerini kullanmakta güçlük çekmektedirler. Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde, okuyuculara kütüphane kullanma eğitimini bu eğitimin bir şekli olarak ve dolayısıyla kısıtlayıcı bir biçimde müracaat esasından, resmi olmayan bir şekilde yapılmaktadır. Kütüphanecilerin okuyuculara vermek istedikleri ölçüde değil de okuyucuların istedikleri ölçüde rehberlik ve öğretim yapılmaktadır. Oysa, özellikle ülkemizde, müracaat kütüphanecileri okuyucu eğitimine çok eğilimli, bunun gelişmiş ülkelerde ne şekilde yapıldığını öğrenerek kendi kütüphanelerine uygun eğitim programları hazırlanmalıdır.

A- Amaç:

Bu çalışmamızın amacı, okuyucu eğitimini ve bunun gelişmiş ülkelerdeki yapılaş şekillerini genel olarak tanıtmak ve bu bilgilerden yararlanarak Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Boytepe bünyesine uygun,akademik personele ait tanıtım ve öğretimin programları taslaqları meydana getirmektir.

Bu çalışmamızda akademik personeli seçmemizin nedeni, ülkemizde bu okuyucu kitlesinin kütüphane kullanna eğitimine en az öğrenciye kadar ihtiyacı olduğuna imandığımız içindir. Akademik personel ne kadar iyi eğitilirse öğrencilerin de kütüphane kullanna konusunda eğitimcileri o kadar kolaylaşacaktır.

Çalışmamızdaki hipoteziniz, Boytepe akademik okuyucusunun kütüphane kullanımını ve verilen nüracaat hizmetini ten olarak bilmediği ve buna ihtiyacı olduğudur.

B- Yöntem:

Boytepe akademik personelinin kütüphane kullanımını ve nüracaat hizmetleriyle ilgili çalışmamız sırasında anket uygulanmıştır. Anket sözlü görüşme şeklinde yapılmıştır. Akademik personelin % 20 si üzerinden statülene göre rastgele örneklen alınmıştır. Sözlü görüşme yapılan kişiler bu örneklen sayılarının isabet ettiği kişiler olduğlardır. Toplam 82 akademik personel ile görüşme yapılmıştır.

Tezin yazılmasında, dipnotların ve bibliyografyanın verilmesinde Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi'nin hazırlanmış olduğu yönergeден yararlanılmıştır.³ Dipnotların verilmesinde Türkçe kısaltmalar kullanılmıştır. Bir eser ilk geçtiği yerde, esere ait ten bilgi verilmiştir. Daha sonraki dipnotların verilmesinde kullanılan kısaltmalar

şunlardır:

Adı geçen eser: a.g.e.

Yukarıda adı geçen eser: y.a.g.e.

C- Kaynaklar:

Konumuzla ilgili olarak ilk aşamada kütüphane kart katalogunun konu kataloguna bakılmış ve konuyla ilgili kitaplara bu şekilde erişilmiştir.

Konu ile ilgili dergi makalelerine erişmek için "Library Literature"³ 1970-1979 ve "Library and Information Science Abstracts"⁴ 1970-1979 taranmıştır. Library Literature'den "instruction in library use- college and university libraries" "instruction in library use- evaluation" ve "reference work- faculty" konu başlıkları; Library and Information Science Abstracts'ten de "library instruction", "reader instruction", "teaching", "use instructions" ve "user education" konu başlıkları kullanılmıştır.

Okuyucu eğitimi ile ilgili olarak birçok eser ve dergi makalesine rastlanmıştır. Fakat biz konunun daha ziyade temel özelliklerini tanıtmak istediğimizden rastlanan künyelerden seçme yapılmıştır. Çok özel kaynaklar çalışma dışı bırakılmıştır. Akademik personele ait okuyucu eğitimiyle ilgili kaynaklara ise rastlanmamıştır.

I. Bölümün Dip notları

1. Gates, Jean Key. Guide to the use of books and libraries. (3rd ed.), McGraw-Hill, Newyork, 1974, s.32
2. Katz, William A. Introduction to reference work. vol.:II, Reference services. McGraw-Hill, Newyork, 1969, s.153
3. Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi. Bilim uzmanlığı ve doktora tezlerinin yazılmasında, teksirinde ve ciltlenmesinde gözönünde tutulacak standartlar (esaslar) yönergesi. Ankara, 1975.
4. Library Literature, 1921/32- N.Y., Wilson, 1934-
5. Library and Information Science Abstracts, 1969- London, Library Association, 1969-

II- ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE OKUYUCU EĞİTİMİ

Üniversite eğitimi genel olarak, üniversiteye giren öğrencinin ihtiyaçlarına rehberlik ederek onun bilgi edinme konusunda kendi kendini yönetecek hale gelmesini sağlar. Bu işleme öğrenci, akademik personel ve kütüphaneci katılır. İş - lemin etkisi öğrenci üzerinde olur fakat işlemin düzeni ve uygulaması hem akademik personel hem kütüphaneci tarafından yapılır. 1973 senesinde Bath Üniversitesi'nde yapılan "The Education of Users of Scientific and Technical Information" adlı seminerde de aynı sonuca varılmıştır.¹

Akademik personel zamanla, üniversite kütüphanesi - nin sadece kitap hazinesi olmayıp onun her tip gör-ışit mater - yallerinin de merkezi ve öğrencilerin bilgi toplamayı öğren - dikleri bir merkez olduğunun farkına varmıştır. Kütüphaneciler de sadece materyal toplama ve onları saklama ile ilgilenmeyip akademik personel ve öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarıyla ilgili olan kendi rollerinin farkına varmışlardır. Böylece de okuyucuların kütüphane ve kaynaklarını kullanmaları ve kütüp - hanelerde depo edilmiş bilgilere erişilmesiyle ilişkili oku - yucu eğitimine olan ihtiyacı her geçen gün daha çok duymuşlar - dır. Bundan sonra da kendi bünyelerine uygun, çeşitli eğitim metodları geliştirmişlerdir. Son yıllarda dünyanın bazı ülke - lerinde, örneğin Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fe - deral Almanya ve İsveç'te üniversite kütüphanelerinin eğitim - sel rollerine verilen önem çok artmıştır.

Üniversite kütüphanelerinde yapılan okuyucu eğitimi programları genel olarak akademik personelin başarılı bir şe - kilde araştırma ve öğretimlerini yapmaları, öğrencilerin de

eğitimlerini tamamlamaları için ihtiyaç duydukları bilgilere ne şekilde erişileceğini gösterir.

A- Amaçlar:

Her eğitim programında olduğu gibi kütüphanelerin okuyucu eğitimi programlarının plânlanmasında da amaçların dikkatli bir şekilde saptanması gerekir. Kütüphane kullanımı ayrı bir akademik disiplin değildir. Birçok akademik çalışmalarda kullanılacak becerilerden oluşmuştur. Bu eğitim çeşitli akademik disiplinleri içeren öğretim programlarıyla tamamlanmalıdır.^{2,3}

Kütüphanelerin okuyucu eğitimlerinin amaçlarına karar vermek için kütüphaneci, akademik personel ile öğrenciler arasında işbirliğine ihtiyaç vardır.^{4,5} Amaçlar bu üç grup tarafından değişik olarak anlaşılmaktadır. Kütüphaneciler, kütüphane ve kaynaklarının maksimum düzeyde kullanılmasını ana amaç olarak düşünürler. Akademik personel, belirli bir disiplin içinde geniş olarak genel kavramlar öğretmeyi, öğrenciler ise sınavlarında başarılı olmak için mümkün olan en çabuk şekilde bilgiye erişebilmeyi amaç edinirler. Okuyucu eğitimi programının amaçları bu üç değişik görüşün birleştirilmesiyle elde edilmelidir.^{6,7}

İsveç (Göteborg) Chalmers Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde okuyucu eğitimi programının gelişmesiyle ilgili olarak saptanan amaçlar şunlardır:⁸

1- Okuyucunun, bilgi elde edilecek değişik yolları öğrenmesi için, iletişim modellerini ve bilgi kanallarını anlayabilmesini sağlamak.

2- Okuyuculara kendi kütüphaneleri ve diğer kütüphanelerdeki bilgi kaynaklarını bildirmek.

3- Okuyucuların üniversite ve ileriki hayatlarında, yapacakları çalışmalarında yararlı olabilecek bilgiyi elde edebilmeleri için, bilgi araştırmasıyla ilgili çeşitli kaynakların kullanmalarına öğretmek.

4- Okuyucuların diğer kütüphanelerdeki kaynakları kullanmalarını teşvik edecek bilgi araştırmasında doğru bir biçimde araştırma yapmalarına sağlamak.

B- Okuyucu eğitimi şekilleri:

Okuyucu eğitimi üniversite kütüphanelerinde birbirinden farklı ve birbirinin tamamlayıcısı olarak iki şekilde yapılmaktadır: 1- Tanıtım (orientation), 2- Öğretim (instruction) 9,10,11,12

1- Tanıtım: Üniversiteye yeni giren öğrencileri kütüphane, kaynakları ve verilen hizmetlerle tanıştırma ile ilgilidir. Genel bir şekilde kütüphane materyallerine ne şekilde erişileceği ve nasıl ödünç alınacağı hakkında bilgi verilir. Öğretime göre daha kısıtlayıcı bir eğitimidir.

2- Öğretim: Okuyucunun istediği bilgileri kütüphanedeki kaynakları kullanarak elde etmesini sağlamak ile ilgilidir. Kütüphanede depo edilmiş bilgilere okuyucunun ne şekilde erişeceği, kaynaklardan nasıl yararlanılacağı okuyuculara öğretilmektedir. Genel olarak lisans, lisans üstü öğrencilere ve akademik personele olmak üzere birkaç seviyede verilir.

J.E.Scrivener'in de dediği gibi öğretim programlarıyla öğrenciler kendi kendilerine problemlerini çözebilecekleri şekilde eğitilmelidir.^{13,14} Bunun için kütüphane kaynaklarının kullanılışı geniş bir şekilde öğretilmelidir.

Öğrenci bu şekilde aradığını kendi kendine bulacağı için, bu çalışmasından çok şey öğrenecektir ve geniş öğrenme imkânları kendisine açıldığı için sınavlarında başarılı olacaktır. Böylece kütüphane kaynakları da çok kullanılmış olacaktır. Aynı zamanda öğrencilerin öğrendikleri bilgi toplama teknikleri onların ilerideki meslek hayatlarında yararlı olacaktır.¹⁵

Üniversite kütüphanecileri her geçen gün kaynaklara ait daha etkili kullanım sağlamak için çeşitli yöntemler geliştirmektedirler. Hangi yöntem ve araçlar kullanılırsa kullanılsın, okuyucu eğitimi kütüphanelerde devam eden bir işlemdir.

3- Öğrenmeyi etkileyen faktörler:

Kütüphane kullanma eğitiminde öğrenme işlemi önemli olduğuna göre, etkili öğrenme sağlanması için bu eğitim pratiğe uygulanan öğrenme faktörlerine uygun yapılmalıdır. Öğrenme işlemine etki eden faktörler şunlardır:^{16,17,18,19}

1- Güdü: Eğitim yüksek güdüde verilmelidir. Örneğin öğrenci özel bir araştırmasıyla ilgili olarak bilgi elde etmek istediği zaman.

2- Katılma: Yaparak öğrenme, aktif olarak çalışma. Anlatımdan daha etkilidir.

3- Anlama: Eğer öğrenci ne yaptığını ve onu ne için yaptığını anlarsa, kütüphane eğitimi çok etkilidir.

4- Bilgi edinme: Öğrencinin problemlerini çömesine yardımcı olacak temel kütüphane kullanımı bilgisinin verilmesi.

Kütüphane öğretimi sistemlerinde bu dört aksiyonun birleşmesine ihtiyaç vardır. Bunlara yardımcı olan iki destekleyici teknik vardır ki bunlar öğrenmeyi kolaylaştırır.²⁰

1- Öğrenme sürecinde beş duyu ne kadar çok kullanılırsa öğrenme o kadar artar.

2- Okuyucular özel bir yolla eğitilirlenirse öğrenme artar.

D- Kütüphane tanıtım ve öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında kütüphanecilerin üzerinde durmaları gerekli hususlar:

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1970'lerin kütüphanecileri okuyucu eğitimi için yeni yöntemlerin gelişmesi gerektiğine inanarak, eskileri değerlendirmişlerdir. Böylece dikkate almış oldukları önemli faktörler şunlardır:²¹

1-Tanıtım ve öğretim programlarının zamanında sunulması: Kütüphane kullanımı eğitiminin tam ihtiyaç duyulduğunda yapıldığı zaman çok etkili olduğu saptanmıştır. Genel tanıtım programı sömestir başında yapılabilir, fakat öğretim programları ihtiyaç duyulduğunda uygulanmalıdır.

2- Bilginin uygunluğu: Herhangibir kütüphane öğretim programının içeriğinin tesbitinde, nelerin öğretilmiyeceğine karar vermek önemlidir. Kütüphaneciler kütüphane kullanımı bilgisi vermeli, kütüphanecilik öğretmemelidirler. Ayrıca öğrenciler için hangi detayların esas, hangilerinin gereksiz olacağı üzerinde dikkatlice düşünmelidirler.

3- Bilginin seviyesi: Son yıllarda lisans seviyesinden lisans üstü çeşitli seviyelere kadar üniversite kütüphanelerinde okuyucu eğitimi yapılmaktadır. Bir seferlik

kütüphane tanıtım ve öğretim programı kâfi değildir. Lisans üstü ve son sınıf öğrencilerine öğretim programı uygulanması zorunludur.

4- Kütüphanecilerin zamanı: Tanıtım ve öğretim programlarının plânlanması, geliştirilmesi ve sunulduğu kütüphaneciler için tamgünlük bir iştir, daha az zaman ayırmak bu iş için az olabilir. 1970'lerin birçok kütüphanesi, kütüphanecilerin zamanlarının çoğunu buna ayırmayı esas alan bir karar almışlardır.

5- Akademik personel ile işbirliği: Etkili bir kütüphane öğretim programı için, plâna ve şekli ne olursa olsun, kütüphaneci ile akademik personelin işbirliği esastır. Kütüphanecilerin bu ilişkilerde ilk adımı atmaları gerekir. Bu işbirliği kütüphanecilerin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaları konusunda çok önemlidir. Bu işbirliğinden kütüphaneciler, bibliyografik araştırmanın detayları yanında, entellektüel içeriğe bakma ve programın yararlanabilir amaçlarını görme konularında yarar sağlarlar.²² Ayrıca uygulamalı çalışmaların düzenleri için de akademik personel ile birlikte çalışırlar.²³ Akademik personel de bu işbirliğinden kütüphanecilerin okuyuculara vermek için hazırlanmış oldukları ve bilmedikleri diğer hizmetlerden haberdar olma konularında çok yarar sağlarlar.

6- Öğretmen rolünde kütüphaneciler: Okuyucu eğitimi ile ilgili kütüphanecilerin yani müracaat kütüphanecilerinin öğrenme işlemleriyle ilgilenmeleri gerekir. Onlardan mesleki bilgilerinin yanında öğretim tecrübesi de beklenir.²⁴ Aslında müracaat kütüphanecileri danışman, eğitmen ve özel öğretmendirler. Bireylerle çalışsınlar veya bilgisayar için

eğitim programı hazırlasınlar, eğitim programlarına büyük katkıları olur.

7- Akademik personele verilen hizmet: Fakültenin öğrencilere iyi hizmet verebilmesi için, akademik personele iyi hizmet vermek esastır. Kütüphane öğretim programları öğrencinin etrafında dönmekle birlikte, fakültenin onları en büyük güdüleme gücü olduğu unutulmamalıdır. Akademik personel yeni materyallerin ve kütüphanedeki değişiklik ve gelişmelerin kendilerine bildirilmelerinden memnun olurlar. Onlara kütüphaneyi kullanma konusunda cesaret verilmelidir. Araştırma ve çalışmalarıyla ilgili olarak onlara verilen kütüphane hizmetinden iyi bir şekilde etkilenirler. Böylece, önce kendileri kazanırlar sonra da bunları öğrencilere aktarırlar.

8- Canlı öğretime karşılık makinalaşma: Güncel kütüphane eğitimi problemlerine en iyi cevap, çeşitli görsel ve işitsel makineler kullanılarak meydana getirilen, kütüphane kullanımıyla ilgili değişik konulardaki programlardır. Okuyucular kendi çalışmalarlarıyla ilgili olan bu tip programları bulduklarında kendilerini güdebilir duruma gelirler.

Grup eğitimi için çeşitli makineler kullanılarak meydana getirilen programlar çok etkili ve zaman kazandırıcıdır. Bu programlar çok dikkatli bir şekilde hazırlanmış ve etkili örnekler seçilmiş olmalarından dolayı çok yararlıdırlar. Fakat, makineler kullanılarak yapılmış en iyi programların etkisi dahi kütüphaneci ile okuyucu arasındaki doğrudan iletişimin etkisiyle karşılaştırılamaz.

9- Materyallerin bölüşülmesi: Bilindiği gibi tanıtım programı yerel olmalıdır. Fakat öğretim programı her

kütüphanede hemen hemen aynıdır. Bazı kütüphaneler kendi öğretim programlarına ait yapımlarını diğer kütüphanelere verirler. Bu gelişmenin etkili programların gelişmesindeki zaman ve bütçe sorunlarını çözeceği zannedilmektedir. Kütüphaneciler aldıkları programları, minimum yerel tanıtma programlarını ekliyerek kullanabilirler.

10- Yararlanabilir amaçlar: Bütçe problemleri ve teknolojik güçlüklerle rağmen son yıllarda tanıtım ve öğretim programları güç ve sağlanlık kazanmıştır. Bu konudaki literatür de bunu kanıtlamaktadır. (John Lubans: Educating the library user, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974). Kütüphaneciler her öğrenciye erişebileceklerini ümit etmezler. Fakat öğrencileri teşvik edecek ve onlara yarar sağlayacak kaliteli yardımlar yapmanın yollarını bulurlar. Her kütüphaneye kendi olanakları içinde kendisine en yararlı yöntemleri bulmalıdır. 1970'lerin kütüphane kullanıcılarının eğitimi için birşeyler yapılması gerektiğinin farkına varılması bile kütüphane tanıtım ve öğretim programlarının gelişmesinde büyük bir adımdır.

E- Okuyucu eğitiminde kullanılan yöntemler:

Bir okuyucu eğitimi programının plânlanmasında, eğitimin içeriği ve zamanı ile ilgili olarak hangi eğitim yöntemi ve araçlarının kullanılacağını düşünmek gerekmektedir. Öğretim yöntemleri ve araçların seçimi öğrenme ve öğretme durumuna, konu materyallerine, öğrenci ve öğreticiye bağlıdır.^{25,26} Her tür durumlara uygun bir tek yöntem olamaz. Öğretim yöntemleri grup eğitimi için değişik, bireysel eğitim için değişik olabilir. (bkz: tablo 1)

GRUP VE BİREYLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

Konferans Seminer, özel dersler, österiler Rehberli turlar	Grup eğitimi
Film Videotelp Teyp/slayt	Grup ve bireysel eğitim
Teyp El kitabı, basılı bilgiler Pratik eğzersizler Programlı eğitim Kisilerin kendilerinin rehberlik ettikleri turlar İşaretler, levhalar çizgiler Müracaat masasından yapılan yardım	Bireysel eğitim

TABLO:1- (Fjellbrant, N. "Planning a programme of library user education". Journal of Librarianship, 9 1977 s.208)

ETKİLEMLİ WATERBURY	İDARENİMLİ ETKİLİYEN FAKTÖRLER					DÜNYUSAL GİRİMLER					ETKİLEME		
	İstedi	Konulu	Amacını	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi	İstedi
Programın içeriği	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-
Programın süresi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın amacı	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın yöntemi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın bütçesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın değerlendirilmesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın uygulanması	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın sonuçları	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın etkileri	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın değerlendirilmesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın uygulanması	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın sonuçları	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Programın etkileri	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

+ : Faktörün önemi

- : Faktörün önemsizliği

1.320:2 (Ejlsbrant, N. "Planning a programme of library user education". *Journal of Librarianship*, 9, 1977 s. 210)

Öğretici eğitimini için seçilecek yöntemler öğrencinin aktif olarak öğrenmeye katılacağı biçimde olmalıdır. Öyle ki kendi disiplini ile ilgili çalışma yaparken kütüphane-neyi kullanmak için g d lenmelidir.^{27,28}

Bir Amerikan araştırmasına göre (R.P.Rigg) " ğ-renecek olan kişilerde, okuduklarının % 10 u, işittiklerinin % 20 si, gördüklerinin % 30 u, görüp ve aynı zamanda işittiklerinin % 50 si, kendilerine söylenenleri yaptıklarının % 90 ı kalmaktadır!"²⁹

Geleneksel kütüphane eğitiminde bilgi verme y n-temi, büyük gruplara ve turlardaki k  k gruplara verilen konferans ile müracaat masasından bireylere yapılan yardım-dır. Son yıllarda g r-işit y n-mlerinin kullanımında büyük gelişme vardır. Görsel yöntemlerin en önemli faktörü siyah-beyaza karşılık renkli, duran imajlara karşı da hareketli olmasındır. Kütüphane eğitimi için renk önemlidir. Sesin de kullanılması, öğrenmenin etkisini arttırır. Birden fazla du-yu ile kullanılan g r-işit yöntemleri bir tek duyuyu kullandıran yöntemlerden daha etkilidir.³⁰ Teyp/slayt, film ve videoteyp kullanılması artmıştır. Bilgisayar kullanılarak ya-pılan (Computer assisted instruction) eğitimde de büyük gelişmeler olmuştur.³¹

Tablo 2 de de g r ld ği gibi, bütün bireylere ve öğrenme/ ğretim durumlarına göre uygulanabilir tek bir yöntem yoktur. Çeşitli yöntemler ve araçlar her eğitim prog-ramı için birbirine ek ve yardımcı olarak kullanılabilir. Yeni araç ve yöntemlerin kullanılışı, diğer araç ve yöntem-lerin kullanılışlarının arttırılmasına teşvik eder.^{32,33}

Yine tablo 2 ye göre, kütüphane eğitimi için

bazı yöntemler diğerlerinden daha uygundur. Bu yöntemler küçük gruplara seminer ve gösteriler, pratik egzersizler ile programlı eğitimidir. Yararlılığı kanıtlanmış olan yöntemler ise konferans, basılı gereç kullanma, bireysel öğretim yöntemleri, bireysel teyp/slayt öğretimi ve bireysel yardımdır.³⁴

Şimdi çeşitli okuyucu eğitimi yöntemlerini, avantaj ve dezavantajlarıyla birlikte görelim:

1- Konferans: Genel bilgi vermek ve genel ilgi yaratmak için kullanılan geleneksel bir eğitim yöntemidir. Daha ziyade büyük öğrenci grupları için tanıtım programlarında kullanılır. Yardımcı olarak gör-ışit araçlarıyla birlikte de kullanılır: örneğin projektör ve kara tahta gibi.³⁵

En büyük dezavantajı bilgiyi alanlar tarafından bilgi dağıtım hızının kontrol edilemeyeşidir. Metin yazılı olarak dağıtılmadıkça ve not alınmadıkça "tekrar" yapma olanağı yoktur.³⁶

Bibliyografik yardım konusunun tanıtılması için projektör ile ilgili resimler gösterilse bile bu, uygun bir yöntem değildir.³⁷

Konferansın yeni öğrenciler için kütüphaneyi tanıtımda kullanılmasından başka, tanıtım turlarından sonra belli bir konudaki kaynakların tanıtılmasıyla ilgili olarak kullanılması da çok yaygındır.³⁸ Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olan bir durum da, öğretim programı şeklinde, öğrencilerin araştırmalarına başladıkları sırada ihtiyaç duydukları ve muracaat kütüphanecileri tarafından verilen konferanslardır. Bunlar konuyla ilgili literatüre ne şekilde erişileceğine ait araştırma teknikleri ve belli konulardaki kaynakların tanıtılması ile ilgilidir.³⁹

Ayrı kurslar: Amerika Birleşik Devletleri'nde ayrı kurslar olarak da konferans kullanılır. Bunlar kredili kurslardır.⁴⁰ Aslında kütüphane kullanımı kurslarının akademik kredi taşımaları yaygın değildir.⁴¹ Ayrı kurslarda, ilk ve ikinci sınıf öğrencilerine, kütüphanenin genel olarak tanıtılmasıyla ilgili konferanslar verilir. Üçüncü ve dördüncü sınıflara, kütüphanenin kullanımıyla ilgili kurslar verilir. Öğrencinin ihtiyacı olan bilginin bulunduğu kaynaklar ve araştırma stratejisinin anahatları ve bununla ilgili kaynaklar anlatılır. Her öğrenci pratik yapmaya zorunlu kalır. Birçok üniversitedeki akademik bölümler master ve doktora öğrencilerine kütüphaneciler tarafından verilen araştırma yöntemleri ve kaynaklar ile ilgili kursları zorunlu olmak şartıyla, programlarına koymuşlardır.⁴²

Ayrı kurslar üç tip materyal kullanılarak yapılır: Görsel araçlar, işitsel araçlar ve basılı gereçler. Öğrenciler bunlardan seçim yaparak kurslara katılırlar.⁴³

Verna V.Melum'a göre, kütüphane kullanımayla ilgili kredili kursların dezavantajları vardır. Bunlar:⁴⁴

1- Materyallerin hazırlanması ve geniş çaplı bir eğitim için, çalışan personelin zamanının ayrılması güçlüğü,

2- Bir kütüphane kullanıcısının ihtiyaçlarından daha çok kütüphanecilik ile ilgili detayları içermeye eğilimli öğretim,

3- Öğrencilerin ilgilerine bakılmaksızın birçok kaynağın sunulmasıdır.

2 - Seminerler, Özel dersler ve gösteriler:

Seminerler ve özel dersler konferanstan daha küçük gruplara verilirler. Daha az resmi bir atmosferde yapıldığından öğrencilerin gösterilen materyallere ait sorularını daha kolaydır. Bunlarda, el altında bulunmayan ve bilgi erişiminde kullanılan kaynakların kullanılışı ile ilgili kaynakları açıklamak zor ve gereksizdir. Bir yazar bunu, müziğin kendini dinlemeden müzik çalışmasına benzetmektedir.⁴⁵ İsveç'teki Chalmers Üniversitesi'ndeki kurslarda, bilgi erişiminde kullanılan kaynakların kullanılışlarıyla ilgili gösteriler, küçük mühendis grupları için, etkili bir eğitim yöntemi olarak kabul edilmiştir. Altı-yedi kişiden ibaret bu öğrenci gruplarının belli birer konu seçip aktif olarak grup çalışması yapmaları zorunlu kılınmıştır.⁴⁶

Bir özel öğretmen ve bir öğrenciden ibaret bireysel eğitim yöntemi, kütüphane tanıtım ve öğretim programları için çok yararlıdır. Fakat şu dezavantajları vardır: 1- Öğrenci sayısı çok azdır. Öğretim yapacak yetişmiş personel de çok azdır. 2- Mevcut yetişmiş personel de her zaman hazırdadır.⁴⁷

3- Kütüphaneci rehberliğiyle yapılan turlar:

Tanıtım programlarında kullanılan turlar, öğrenciler üniversiteye ilk girdikleri zaman, kütüphaneyi kullanma ihtiyacı henüz kendilerinde belirmeden, yani henüz güdülenmeden yaptırılmaktadır.⁴⁸ Fakat bazan, fakültenin isteği üzerine, çeşitli gruplara, belli bir konuyla ilgili olarak ta yapılmaktadır. Bu gruplar yeni öğrenciden mezun olacak öğrenciye kadar, çeşitli sınıflardaki öğrencilerden ibarettir.

Bu plânlı turların çok etkili olduğu görülmüştür. Çünkü öğrenciler sınıf ödevleri ile güdülenmişlerdir.⁴⁹

Yeni öğrencileri kütüphanenin fiziki yapısı, onlar için kullanılmaya hazır kütüphane koleksiyonu ve onlara çeşitli hizmetler vermiye hazır kütüphane personeli ile tanıştırmaları bakımından okuyucu eğitiminde tanıtma programları için, turlar çok önemlidirler.⁵⁰

Turlarda rehberlik eden kişinin mutlaka kütüphaneci olmasına gerek yoktur. Kütüphaneyi çok iyi bilen bir kişi bu turları yönetebilir.⁵¹

İdari yönden personelin çok zamanını alması ve her grup için tekrarlama güçlüğü olması bakımından sorunlar olabilir. Çok büyük gruplar, okuyucu trafiğini aksatması ve gürültü yönlerinden sakıncalıdır.⁵²

4- Kişilerin kendi kendilerine rehberlik ettikleri turlar:

Bu yöntem personelin çok zamanını almaz. Turun iyi plânlanması gerekir. Katlara ait plân, açıklama ve yönlendirmeler, basılı formlar halinde okuyucuya dağıtılır. Bunlarda kullanılan renkler plânın etkisini artırır.^{53,54}

Kütüphane tanıtım programları için kullanılan bu turlara kütüphane içindeki renkli işaret, çizgi ve levhalar yardımcı olur. (bkz: İşaretler, levhalar, çizgiler)

5- Teyp kullanılarak yapılan turlar:

Teyp kullanılarak yapılan turlar tanıtım programları için etkili bir yöntem olarak tavsiye edilmektedir. Basit, ucuz, değiştirilmesi ve düzeltilmesi kolay bir eğitimi sağlarlar. Okuyucu,

teybi dinleyerek kütüphane binasının çeşitli bölümlerini gezebilir ve plâna ait bilgi edinebilir. Bu özelliği bakımından teyp/slayt yapılarından üstündür.⁵⁵

Teyp kullanılarak yapılan turlar kullanıcı ve kütüphaneci yönünden birtakım avantajlar sağlar. Kullanıcı için: a)- Teyp çok bilinen bir araçtır. Hemen her okuyucu çeşitli vesilelerle onu kullanmış veya görmüştür. b)- Kullanılışı çok kolaydır. Birtakım basit sembollerin bilinmesiyle kolayca çalışır. c)- Esnek ayarlamalarının oluşu, kullanıcıların istedikleri yerleri istedikleri zaman tekrar dinlemelerini sağlar. Kütüphaneci için sağladığı avantajlar ise şunlardır: a)- Personelin zamanını iyi kullanmasını sağlar. b)- Fiyatı yüksek değildir.⁵⁶

Bu turların gelişmesinde, uygulamada, bazı sorunlarla karşılaşılmalıdır. Bunların en önemlileri, monotonluk ve kullanılan kütüphanecilik terimlerinin anlaşılma-ğıdır. Program, zaman zaman okuyucunun teybi kapatmasını ve böylece onun ilgisinin bir müddet için başka yerlere yönelmesini sağlarsa, monotonluk önlenemez. Programda kullanılan kütüphanecilik terimleri bu mesleğin dışındaki kişilere yabancı gelmektedir. Kullanılan terimlerin ardından hemen basit bir açıklamanın yapılması bu terimlere ait anlaşılma-ğı önlenmiş olur. Ayrıca kütüphaneciler, meslek dışındaki kişiler için kütüphanecilik terimlerini açıklayan kitapçıklar veya basılı formlar da hazırlayabilirler.⁵⁷

6- Teyp/slayt kullanımı: Okuyucu eğitiminde kullanılan en popüler formlardan biri de teyp/slayttır. Bunun akademik kütüphanelerde kullanılması çok yaygındır.

Fakat yapımları kolay değildir. İyi bir program ve sunuş, para, zaman ve tecrübeli eleman gerektirmektedir. Bunlar her zaman hazırda değilse iyi bir teyp/slayt programı elde edilemez. Teyp/slayt diğer gör-işit materyallerine göre ucuz olmakla birlikte kendisi ucuz değildir. Kaliteli bir programın geliştirilmesinde zaman önemli bir faktördür. Millicant Palmeo'nun raporuna göre yirmi dakikalık bir teyp/slayt programı için minimum 300 saatlik bir çalışma gerekmektedir.⁵⁸ Eleman teknik değerlendirmede çok önemlidir. Teyp/slayt teçhizatının kullanılmasını öğrenmek kısa zaman almasına rağmen, güzel fotoğraf çekmek ve uygun ses geliştirmek beceri işidir. Bütün bunların iyi bir şekilde yapılması, etkili bir teyp/slayt programı için önemlidir.^{59,60}

Teyp/slayt programlarında çeşitli çaptaki slaytlar (kütüphane öğretim programı ile ilgili olarak çekilmiş slaytlar), teyp kullanılarak ses ile açıklanır. Renkli ve hareketsiz slaytlar okuyucu eğitimi programları için uygun görülmektedirler.⁶¹ Teyp/slayt diğer eğitim şekilleriyle birlikte de kullanılabilirler. Örneğin konferans, programlı öğrenme gibi. Teyp/slayt yapımlarının diğer eğitim şekillerine göre birtakım avantajları vardır. Bunlar şunlardır:^{62,63}

a)- Film ve videoteyp ile karşılaştırıldığında, yapım fiyatları ucuzdur.

b)- Kullanılışı kolay bir teçhizattır. Öğrenciler bile fazla danışmaya gerek duymadan onu kullanabilirler. Onun için programın sunulduğunda her zaman kütüphaneci bulunmasa da olmaktadır.

c)- Teyp/slayt yapımını güncel tutmak kolaydır. Bir-iki slayt değiştirilerek veya eklenerek güncel bir hale

getirilebilir. Film gibi yeni baştan yapmak gerekmez.

d)- Programın sunuş hızı, grup eğitiminde konuşmacı, bireysel eğitimde de öğrenici tarafından kontrol edilebilir.

e)- Hem grup eğitiminde, hem bireysel eğitimde kullanılırlar.

İngiltere, teyp/slayt diğerkör-işit materyallerine göre avantajlı olmasından dolayı, akademik kütüphanelerin eğitim programlarında kullanılmak üzere seçmiştir. 1970 senesinde "Standing Conference on National and University Libraries" (SCONUL) kütüphane hizmetleriyle ilgili teyp/slayt rehberi için bir çalışma grubu kurmuştur. SCONUL projesi 1970'de kütüphanelerin verdikleri hizmetlere ait teyp/slayt rehberlerini meydana getirmek amacıyla başlamıştır. Bu rehberler, üç kütüphaneden ibaret bir grup tarafından yapılmıştır. Bu kütüphanelerden biri üretici, diğerkikisi de danışman olarak tavsiye ve eleştiriler yapmışlardır. 1973 de Office of Scientific and Technical Information'un da para yardımı ile Institute of Educational Technology ve Surrey'deki üniversite kütüphaneleri arasında okuyucu eğitiminde kullanılacak teyp/slayt rehberlerini araştırma, hazırlama ve değerlendirme için iki yıllık bir proje kurulmuştur.⁶⁴ SCONUL teyp/slayt projesi aşağıdaki amaçlar için kurulmuştur:⁶⁵

a)- Yüksek eğitim ve akademik araştırma ile ilgili kütüphane hizmetleri için teyp/slayt rehberlerinin meydana gelmesinde işbirliğini geliştirmek.

b)- Etkin bir öğretim paketi olan bu rehberlerin yapısını desteklemek.

e)- Kütüphaneciler, eğitim teknologları ve ko-
nuyla ilgili diğer kişiler arasında tartışmalar yapılması
için forumlar yapılmasını sağlamak.

d)- Yayın ve başka biçimlerde teyp/slayt rehber-
leriyle ilgili bilgilerin yayılmasını geliştirmek.

1973 de İsveç'te de okuyucu eğitiminde SCOMUL
teyp/slayt yapımlarının kullanılmasına karar verilmiştir.
İsveçli okuyucuların teyp/slayt yapımlarına tepkileri çok
müsbet olmuştur. İsveç Kütüphanecilik Koleji'nde yapılan de-
ğerlendirme testleri sonucunda, bunların öğretilerde etkin rol
oynadığı görülmüştür.⁶⁶

Verna V.Melum teyp/slayt formunun Amerika Bir-
leşik Devletleri'nde de aynı derecede popüler olduğunu 1971
deki bir çalışmasının sonuç raporlarında ispatlamıştır.⁶⁷
Bu popülerliğe rağmen teyp/slayt programlarının kullanımında
Amerika Birleşik Devletleri'nde en başta gelen sorun, uygun
programların bulunmamasıdır. Kütüphaneciler ticarî yapımlı
programları kendi bünyelerine uydurmakta güçlük çekmektedir-
ler.^{68,69}

Federal Almanya'daki üniversite kütüphanelerin-
de de teyp/slayt kullanımı vardır. Bunların yapımı ve teknik
düzeni ile ilgili olarak geliştirilmiş bir program 1974 ha-
ziranında Brunswick'te Alman Kütüphaneciler Derneği'nin top-
lantısında sunulmuştur. Kütüphaneci ve okuyucu olarak birçok
kişi bu programı izlemiş ve program büyük ilgi görmüştür.
% 75 den fazla okuyucu bu tip kütüphane eğitiminin kendi ça-
lışmaları için büyük değer taşıdığını belirtmişlerdir.⁷⁰

7- Film kullanımı: Filmler görsel ve işitsel du-yuları harekete geçirmek için düzenlenirler. Perdede gösterilen hareket, seyirciyi de içine sokarak onun konuyu daha açık bir şekilde anlamasını sağlar.⁷¹ Hareket, filmin önemli un-surudur. Fakat N.Fjallbrant'a göre bilginin hareketli olarak gösterilmesi kütüphane kullanımı eğitiminde çok nadirdir; hareketli imajlar zihni başka yöne çekebilir ve böylece öğ-renmeyi azaltır.⁷² R.G.Héroux ise "seyirci filinde, kendisinin yapması gereken bir hareketi, bir başkası tarafından yapılı-yor olarak görüyor ise de, bunun öğrenme işlemine büyük bir etkisi vardır" demektedir. Héroux'a göre hareket, filinde en can alıcı unsur olduğundan, öğrenme işlemine etki edecek şe-kilde düzenlenmelidir.⁷³

Ses, gözle görünmeyen gerçeklere dikkati çekmesi, seyircinin dikkatini 'hareket'e doğru yönlendirmesi ve filmin akışının ayarlanmasına yardım etmesi bakımalarından filmin önen-li bir diğer unsurudur. Kütüphane kullanımı eğitiminde ses teybe alınır veya kütüphaneci filmi açıklar. Bunların filme göre çok iyi ayarlanması gerekir.⁷⁴ Filinde mesaj, hareket ve gerekli yardımcı sözlerle verildiğinde, "ses'in yokluğu öğ-renme işlemi engellemez. Bu tip filmler kısa ve tek bir konuyu içeren filmlerdir. Örneğin, kitapların ciltlenmesi gibi.⁷⁵

Renk, birçok psikoloğa göre, filinde ne öğrenme-ye yardım eder, ne de onu engeller. Eğitimsel filmler yapım-cısı Lewis Herman'a göre ise renk, öğrenme potansiyelini arttırır. Çünkü siyah-beyaz filmden daha çok gerçeğe benzer, bu yüzden de okuyucunun ilgisini ve dikkatini arttırır.⁷⁶

R.G. Héroux'un Amerika Birleşik Devletleri'nde

yirmisokiz kütüphaneye uyguladığı anket neticelerinden elde etmiş olduğu ve filmin fiyatını etkileyen en önemli faktörler şunlardır: Fiziksel biçim seçimi, film yapımcısının kiralanıp kiralanmadığı, yapımcıların tecrübeleri. Harcanan paranın filmlerin kalitesiyle ilgisinin olmadığı görülmüştür. Ucuza mal olmuş iyi kaliteli filmler yanında, pahalı fakat basit filmler de yapılmıştır.⁷⁷ Filmin kalitesi, harcanacak paradan çok yapımcının yaratma gücüne bağlıdır.

Okuyucu eğitiminde filmin en önemli özellikleri ise, bilgi verici ve eğlendirici olmasıdır. Kütüphanecinin filmi tanıtmayı ve soruları cevaplamayı uygun olmakla birlikte bu işi her zaman yapamayabilir. Yani filmin sunulduğunda kütüphaneciler bulunmasa da olabilir.⁷⁸

Filmin videoteybe göre avantajları şunlardır:⁷⁹

a)- Film istenildiği kadar büyük perdeye yansıtılabildiği için ve gösterildiği oda karanlık olduğu için, büyük grupların konuya dikkatlerini çekmekte daha etkindir. Videoteyp ise televizyon ekranında gösterilmek zorunda olduğundan bu olanaktan yoksundur.

b)- Renkli videoteyp teçhizatı çok pahalıdır, filmin ise ucuzdur.

c)- Film kalitesinden hemen hemen hiçbir şey kaybetmeden videoteybe dönüştürülebilir. Videoteyp de filme dönüştürülebilir (ki bu filmlere kinescope denir). Fakat bunu yapmak geniş olanaklara sahip bir televizyon stüdyosu gerektirir.

d)- Kamera, projektör gibi film teçhizatı, videoteypten daha ucuz ve derli topludur. Ancak film aksesuarları, videoteyp bandı gibi, videoteyp aksesuarlarından pahalıdır.

e)- Çekilmiş filmlerin düzenlenmesi videoteybe göre daha kolaydır.

8- Videoteyp kullanımı: Hareket ve bazı hallerde de renk özelliğine sahip video kayıtları da filmler gibi gerçek atmosfer yaratmak ve hareketli imajlar vermek için kullanılır. Her ikisinde de 'hareket'i yakalamak için benzer teknikler kullanılır. Kısa video kayıtları konferansları temsilendirmede kullanılabilir. Videoteypileri güncel kalmak çok zaman alıcı ve pahalıdır.⁸⁰

Filme göre avantajları şunlardır:

a)- Filme göre en büyük avantajı, filme alınış şandan hemen sonra seyredilebilmesidir. Ayrıca değişiklik ve ilâveler hemen aynı teypte yapılabilir.⁸¹

b)- Videoteypte herhangi bir yere tekrar dönme, geriye çevirme mümkündür. Filmde ise geri dönülemez. Böylece videoteypte verilmek istenen mesajlar, istenen sıklıkta sunulabilir.^{82,83}

c)- Videoteyp, bir televizyon ekranı ve teçizatı kurulduktan sonra istenilen yerde seyredilebilir.⁸⁴

9- El kitapları, Kütüphane el kitapları ve kütüphaneye ait çeşitli konularda hazırlanmış basılı formların okuyucu eğitimine büyükları büyük olmaktadır. El kitapları genel olarak bir kütüphane tarafından hazırlanan ve o kütüphanenin kuralları, koleksiyonu ve hizmetleri hakkında bilgi veren kitapçıklardır. Bir de ticarî olarak yayımlanmış ve genel olarak kütüphanelerin kullanılabilirliğinden bahseden el kitapları vardır. Kütüphaneye ait çeşitli konulardan bahseden

basılı formlar okuyucuların kütüphaneyi kullandıklarında yardımcı olurlar. Örneğin kütüphanenin plânı, sınıflandırma sistemi, kart katalog ve indekslere ait basılı bilgiler gibi.⁸⁵

Kütüphane el kitaplarının diğer eğitim araçlarına karşı avantajları vardır. Kullanıcı el kitabına istediği zaman başvurabilir, istediği bölümleri defalarca okuyabilir, onu karıştırarak kütüphane hakkında bilgi sahibi olabilir. Böylece öğrenci kütüphanecisine daha rahat sorular sorabilir, ya da kütüphane araştırmasını daha iyi yapabilir.⁸⁶

El kitaplarının öğrenciler için ayrı bir önemi vardır. Üniversiteye yeni gelmiş akademik personel için de diğer eğitim şekillerinden daha etkilidir. Ayrıca kütüphane ile fakülte arasında iletişime yol açacağından da çok yararlıdır.⁸⁷

Kütüphane yapımı el kitapları:

a)- Fiziksel nitelikler: Kütüphane yapımı el kitaplarının fiziksel biçimleri okuyucuya ve kütüphanenin bünyesine uygun olmalıdır. Renk, resim, plân ve bilgiler iyi ayarlanmalı, genel görünüm güzel olmalıdır. El kitapları çok büyük boyutta olmamalı ve fazla ayrıntılı bilgi içermemelidir. Bazı kütüphaneler, özel konularla ilgili olarak (kart katalog, indeksler...gibi), veya belirli gruplar için (öğrenciler, akademik personel) ayrı el kitapları hazırlarlar.⁸⁸

b)- İçerik: Genel olarak el kitapları şu konuları kapsarlar: Kütüphanenin yerleşimi, hizmetlerin verildiği gün ve saatler, verilen hizmetler, kurallar, koleksiyon, kütüphane personelinin adları, kütüphaneye ait telefon numaraları, kart katalog, çok önemli araştırma kaynaklarının kısa tanımları. El kitabını hazırlıyacak kütüphanenin zaman

ve bütçe bakımlarından sorunları yoksa, el kitaplarına yukarıdaki konulara ek olarak; kütüphanenin tarihçesi, mimari özellikleri, müracaat kitap ve dergilerinin listeleri, kataloğuna ait plânlar, broşürlerle ilgili kısa bilgi, sınıflandırma sistemi şeması konulmalıdır. Eğer bir üniversite kütüphanesinde ihtiyaç duyuluyor ise, kart katalog ayrı olarak yayımlanır, ya da el kitabının içinde özel bir bölüme olarak verilebilir. Bunda da alfabetik kurallar, katalogun çeşiti, periyodik vs. kayıtlarının katalogda bulunup bulunmadığı, izleme kayıtları, kütüphanenin kendine ait kısaltmaları açıklanabilir. El kitabı hazırlamadan önce, onun kapsamı konusunda müdürden sekretere kadar herkesin fikri alınmalıdır.⁸⁹

c)-Yazı stili: Kısa, öz ve temiz bir yazı stili kütüphane el kitapları için esastır. Okuyucuyu sıkıca yakacak bir uslûp kullanılmalı ve her ne kadar kullanılan terimlerin açıklamaları verilse bile, kütüphanecilik terimlerinin çok kullanılmasından sakınılmalıdır. Yazı temel bilgilerle başlamalı sonra geliştirilmelidir.^{90,91}

d)-Değerlendirme: Yeterli para ve zaman el kitaplarının iyi hazırlanması için önemlidir. El kitabını hazırlayan kütüphanecilerin dikkatli olmalarının yanında, okuyucu istekleriyle yakından ilgili olmaları gerekir. Yine bütçe elveriyorsa, her düzeydeki okuyuculara, el kitaplarının yararlılığı konusunda anket uygulanabilir. Başka bir şekil olarak, anketler el kitabıyla birlikte okuyucuya dağıtılabilir. Böylece de el kitaplarının etkinliği değerlendirilmiş olur.⁹²

Ticari el kitapları: Kapsamlara kütüphane yapımı el kitaplarıyla aynı olmakla birlikte özel müracaat kitap-

larına ait fazla bilgi verirler. Geniş kapsalıdır. Herkes için hazırlanmış, kütüphane ve kullanımı ile ilgili bilgi veren el kitabı görünümündedirler. Kütüphane kullanımına çok geniş yer ayırırlar ve burada araştırmanın nasıl yapıldığı hakkında da bilgi verirler.⁹³

10- Programlanmış öğretim: Okuyucunun kendi başına öğrenebileceği öğretim tekniği olan programlanmış öğretim veya öğrenim, çeşitli materyel kullanılarak yapılır. Bunlar kitap, otomatik slayt projeksiyonu veya bilgisayardır.⁹⁴ Programlanmış öğretim öğrenci için bir rehberdir ve maksimum öğrenme sağlanması için bütün şartları sağlar. Bu yöntemin en büyük avantajı, programlanmış öğretimin uygulamalarıyla birleştirilmesidir.⁹⁵

Programlanmış öğretim için geliştirilen prensipler şunlardır:⁹⁶

- a)- Öğretici olarak insana gerek yoktur.
- b)- Öğretim küçük basamaklarla verilir.
- c)- Öğrenci iki şıklı sorulara tek bir cevap vermelidir. Önceki soruyu doğru cevapladıktan sonra diğer basamağa geçmesine karar verilir.
- d)- Öğrenim işleminde öğrenci, kendi hızıyla istediği kadar ilerler.
- e)- Öğrenci aktif olarak öğrenme işlemine katılır.
- f)- Öğrenci daha önceden elde ettiği bilgileri dayanarak sorulara cevap verme ve doğru şekle gitmeye çalışır, bu da öğrenmesini arttırır.

Bilgisayar kullanılarak yapılan öğretim:

(Computer Assisted Instruction). Bilgisayar kullanılarak yapılan öğretim Amerika Birleşik Devletleri'nde çok yaygındır. Bunun, orada öğretimde kullanılmasının gelişmesi, bilgisayarın ekonomik olarak her yerde uygun bir şekilde kullanıldığı sırada olmuştur. Bilgisayar kullanılarak yapılan öğretim programının hazırlayıcısının, bilgisayar ve programlama bilmesinden çok kütüphane eğitiminde neler vereceğini bilmesi daha önemlidir. Uzun programlar hazırlamak çok zaman öldürücüdür. Program hazırlayıcısı programın anahatlarını, öğretim stratejisini ve amaçlarla ilgili basamakları hazırlamalıdır.⁹⁷

Bilgisayar kullanılarak yapılan öğretimin gerçek avantajlarından biri, cevap verebilme kapasitesinin olmasıdır. Öğrenci terminalin önüne geçerek araştırma ve kütüphane kullanımıyla ilgili ihtiyaçlarını karşılayacak programları seçerek terminali kullanılır. Programları seçerken, program konularını veren broşürlerden yararlanır. Genellikle okuyucu kendi hızıyla programı geliştirir. Eğer okuyucu sorulan soruları anlamadıysa, ona verilmiş olan açıklayıcı materyale başvurabilir. Eğer okuyucu doğru cevabı bulamıyorsa, bilgisayar doğru cevabı verir ve okuyucuya da tekrarlatır. Okuyucu, cevaplarını terminalin önündeki anahtarlı ve daktilo makinasımsankine benzer klavyeyi kullanarak verir.⁹⁸

Bu eğitimde, terminalin kütüphane içinde bulunması, öğrencilere kullanmasalar bile, ihtiyaçları olduğunda, kütüphane kaynakları ile ilgili bu tip programların olduğunu göstermesi bakımından çok yararlıdır. Ayrıca öğrenciler bilgisayar ile konuşmaktan hoşlanırlar. Böylece öğrenciler terminal ile nasıl ilişki kurulacağını ve bilgisayar ile konuşmayı öğ-

renmiş olurlar.⁹⁹

Bilgisayar kullanılarak yapılan eğitimin katalog ile ilgili kurslarında gerçek katalog kartları, konu başlıkları listeleri vb. okuyucuya verilerek cevap vermesi istenir. Aynı şekilde indekslerle ilgili kurslarda da öğrenciden indeksleri karıştırmaları istenir. Böylece de öğrenciler, pratik yaparak verilen konuları öğrenmiş olurlar.¹⁰⁰

Bilgisayar kullanılarak yapılan eğitim değişik gör-ışit araçları ile de kullanılır. Örneğin tıp öğrencileri için slayt kullanılarak "teşhis" öğretilir.¹⁰¹

Terminal, ona bağlı ek materyal, disk, bellek bağıntıları ve bilgisayarın sarfettiği zaman bu eğitimin fiyatının yüksek olmasını gerektirir ki bu da onun dezavantajıdır. Fakat asıl fiyat, program hazırlayıcısının, kursun ilk hazırlanışındaki değil; fakat devamlı yapılan düzeltmeler ve yenilenmeler için harcadığı zamanla ortaya çıkar.¹⁰²

Bir makine öğretimi olan bilgisayar yardımıyla yapılan eğitim, geleneksel müracaat hizmeti yerine geçmez, fakat onun etkisini arttırır.

11.- İşaretler, levhalar, çizgiler:

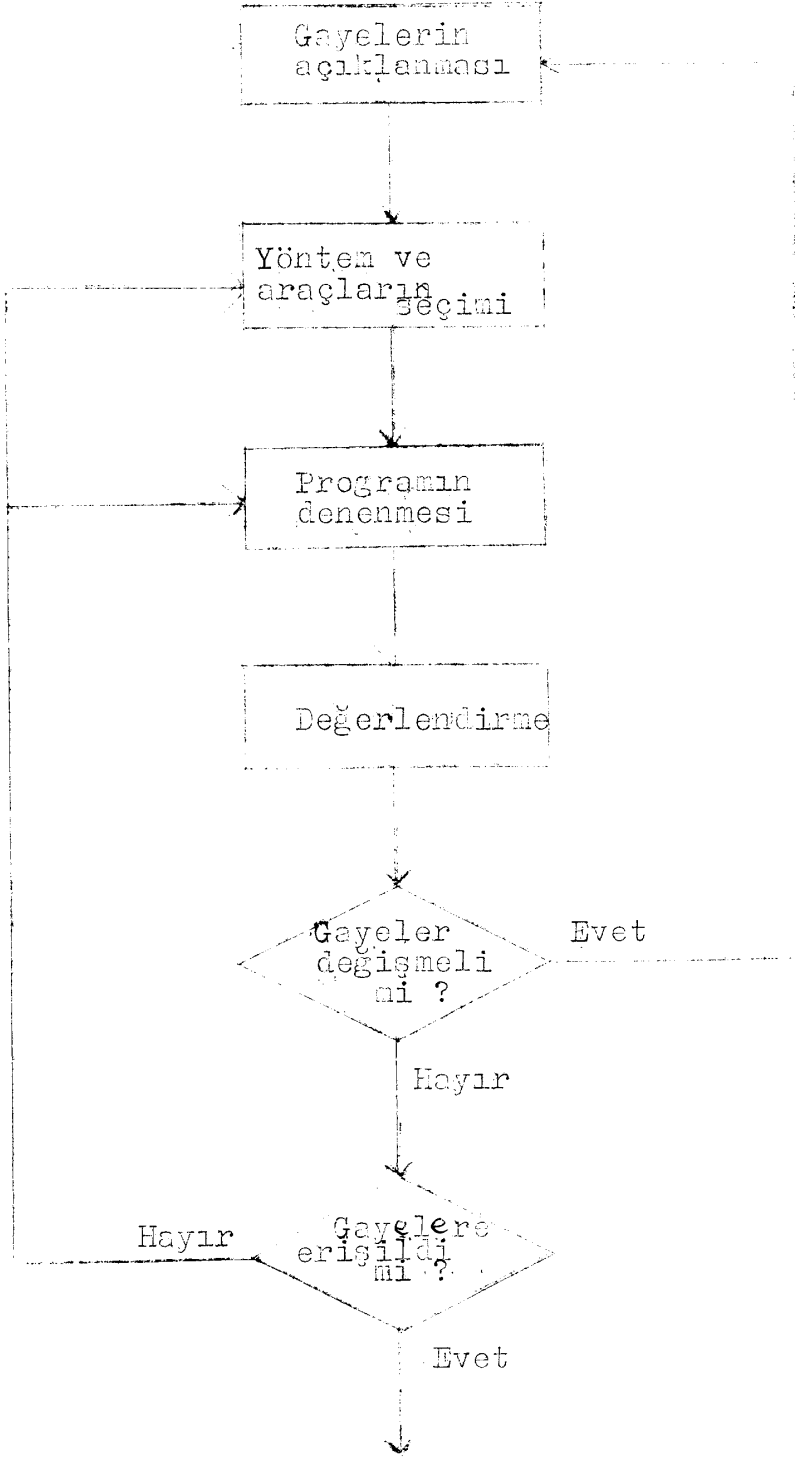
(Self-instructional material). Bunlar, bilhassa okuyucuların kendi kendilerine rehberlik ederek yaptıkları tuşlara yardımcı olan, kütüphane içindeki işaretler, çizgiler ve levhalarıdır. Kütüphanedeki kaynakların yerlerini okuyucuya kendi kendine anlayacağı şekilde bildirmek gerekmektedir. Bu, açık ve etkili işaretlerle yapılabilir. Renk kodlaması düzenlemeleri birçok kütüphane tarafından yapılmaktadır. Renk kodlaması, basılı görsel işaretleri açık bir şekilde takviye

etmek için kullanılır. Böylece geniş bir konuya ait materyal bir renk ile, diğer geniş bir konuya ait materyal de değişik bir renk ile gösterilir. Levhalar kapalı erişimi olan kütüphanelerde bir yerden bir yere geçişleri göstermek için veya ödünç verme formlarının doldurulmasını göstermek için kullanılabilir.¹⁰³

12- Müracaat masasından yapılan eğitim: Okuyucu eğitiminin en iyi şeklinin müracaat masasından bireylere verilen hizmet olduğu hakkında yaygın bir görüş vardır ki bu doğrudur. Çünkü okuyucu belli bir şeyi öğrenmek için güdülendiğinde, kütüphanenin bazı bölümlerinin veya kaynaklarının kullanılışı ile ilgili soruları müracaat kütüphanecisine sorabilir. Burada öğrenici aktif olarak öğrenme işleminin içine girer. Cevabını bir uzmandan alır. Bununla birlikte bu ideal tabloya gerçek bir gözle bakmak gerekir. Kütüphaneci çok sorudan ve telefona bakmaktan sıkılmış olabilir. Bazı öğrenciler de çekingendirler ve eğer kütüphanecinin meşgul olduğunu görürlerse, söyleneni anlıyamadıklarını açıklayamazlar ve ikinci defa sormak kendilerine çok zor gelebilir. Bu eğitimdeki güçlük, okuyucunun bu gibi durumlarda her zaman verilen eğitimi alamamasındadır.¹⁰⁴

Müracaat masasından okuyucular ile yapılan görüşmelerin kütüphane kullanma eğitimine çok yararı olur. Aynı zamanda bu eğitimin diğer eğitim şekillerini tamamlaması yönünden de büyük önemi vardır.

EĞİTİM PROGRAMININ GELİŞİMİ

TABLO :3

Programa devam

(Fjallbrant, N. "Planning a programme of library user education",
Journal of Librarianship, 9 1977 s.200)

F-Değerlendirme:

1- Tanın ve amaç: Kütüphane kullanım eğitimi de amaçlar saptandıktan ve yöntemler seçildikten sonra, yapılan eğitimi değerlendirmek gerekmektedir. Hangi yöntemler seçilmiş olursa olsun, öğretimin etkili olması için ve yapılan eğitimin yararlı olup olmadığının anlaşılması için değerlendirme yapılmalıdır.¹⁰⁵ Değerlendirme her eğitimsel programın en önemli bir parçasıdır, dolayısıyla kütüphane kullanım eğitiminin de önemli bir parçası olmaktadır. Kütüphane kullanım eğitimi de verilen bilgilerin anlaşılıp anlaşılmadığı ölçülebilir. Değerlendirmenin sonuçları, mevcut programlara ait ölçümler veya değerler değildir. Bunlar aynı zamanda etkili kütüphane kullanma eğitiminin sunulmasına ait birtakım standartları da sağlamalıdır.¹⁰⁶ Değerlendirme tanım olarak hüküm vermeyi içerir, hüküm verme de standartları gerektirmektedir.¹⁰⁷

Değerlendirme, bir eğitim programını etkileyecek bilgilerin toplanması ve analiz edilmesiyle ilgilidir. Değerlendirmenin amacı, rasyonel eğitimsel kararlar almak için kullanılacak bilgiyi toplamak ve analiz etmektir.¹⁰⁸ Kütüphane kullanma eğitimi de değerlendirme, yapılan eğitimin veya verilen kursun devam edip etmeyeceği ve mevcut programı değiştirme veya yeniliklerle ilgili kararlar almak için kullanılabilir.¹⁰⁹ L.J.Cronbach'a göre "değerlendirme, daha uygulanmamış bir kursun geliştirilmesi için kullanılır ve halen pazarda bulunan ürünlerin neler olduğunu bildirmekten çok eğitimin geliştirilmesine katkıda bulunur!"¹¹⁰

Geleneksel olarak, kütüphaneciler eğitim programlarını sunarlarken, kendilerine göre gerçek veya gerçek

olduklarını sandıkları bilgilere dayanarak saptadıkları öğrenci ihtiyaçları üzerine, okuyucuya kütüphane ve kaynaklarının nasıl kullanılacağını öğretmektedirler. Kütüphaneciler bu temele dayanarak, öğretim şekillerinideğiştirmişler ve böylece yaptıkları öğretimin etkinliğini geliştirmeyi amaçlamışlardır. Buna konu ayırdetmeksizin bütün eğitimciler katılır. Değerlendirmenin amacı bütün bu olguları mümkün olduğu kadar kesin ve tam bir biçime sokmaya çalışarak daha sağlam bir temele oturmak ve mümkünse nicel bir hale getirmektir.¹¹¹

Son yıllarda kütüphaneciler, kütüphane kullanımı eğitimi programlarının değerlendirilmesine olan ihtiyacı daha çok hissetmişlerdir. 1970 de D.H.Revill "kütüphaneye adapte edilmiş çeşitli öğretim yöntemlerinin uygun bir şekilde değerlendirilmesine büyük ihtiyaç vardır" demiştir.¹¹² 1972 de de J.Lubans şuna işaret etmiştir:"değerlendirmenin sonuçları sadece iyi programlar için bugünkü uygun alternatifler değildir, aynı zamanda bu tip kütüphane eğitimleri için birtakım standartları da sağlamalıdır."¹¹³

2- Değerlendirme yöntemleri: Değerlendirme, bilginin toplanması ve analiz edilmesi için kullanılan yöntemlere göre tasnif edilebilir. J.A.M.Howe ve S.Delamont'a göre değerlendirmenin üç esastipi vardır: a)- Psikometrik değerlendirme b)- Sosyolojik değerlendirme c)- Aydınlatıcı ve yanıtlayıcı değerlendirme (Illuminative and responsive evaluation)

a)-Psikometrik değerlendirme: Psikometrik değerlendirme psikolojik disiplinden çıkıp gelişmiştir. 19.yüzyılın ilk yarılarını kapsayan devrede ilmin niceliksel yöntemlerinin uygulanması, psikoloji ve eğitime doğru genişletilmiştir. Bu sırada test gelişmiş ve 1920-1930 yılları

arasında en gelişmiş halini almıştır.¹¹⁵ Okuyucu eğitimi ile ilgili testlerdeki amaç, okuyuculara yapılan öğretimin değerlendirilmesidir. Testi bu öğretimden ayrı tutmak olanaksızdır. Test hazırlamadan önce, test düzenleyicisi olarak kütüphanecilerin, kendi kütüphanelerinin kullanımıyla ilgili amaçları ve okuyucu ihtiyaçlarını saptamaları gerekir.¹¹⁶ Öğrencilerin kütüphane kullanma kabiliyetini ölçen psikometrik testler Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiştir. Çeşitli testleri karşılaştıran ve onların değerlerini inceleyen girişimler yapılmıştır. Kütüphane kullanımıyla ilgili testlerin düzenlenmesindeki güçlükler kütüphaneci, akademik personel ve öğrenciler arasındaki amaçların karışıklığı ile ilgilidir.¹¹⁷ Kütüphane eğitiminin kısa zamanlı etkilerinin ölçülmesi güç olmakla birlikte, uzun zamanlı etkilerinin ölçülmesi daha da güçtür. Öğrencinin bilgi edinme becerisi üzerindeki uzun zamanlı etki, özel bibliyografik kaynakların kullanılmasıyla ilgili kısa zamanlı becerilerin ölçülmesinden daha büyüktür.¹¹⁸

Psikometrik değerlendirme yöntemleri kütüphane eğitimine ait çeşitli araç ve yöntemlerin karşılaştırılmasında kullanılmıştır. 1971 de T.G.Kirk konferans ve programlı eğitim yöntemini karşılaştırmıştır. Bunda yapılan eğitim programına karşı öğrencilerin davranışları ölçülmüş, kütüphane kullanma becerileriyle ilgili incelemeler ve performans çalışmaları yapılmıştır. Sonuçta da hiçbirisinin birbirine göre üstünlük göstermediği görülmüştür. 1973 de ise F.F.Kuo altı çeşit eğitim yöntemini karşılaştırmıştır: Teyp kullanılarak yapılan turlar, konferans, teyp/slayt kullanımı, televizyon kullanımı, teyp ile özel dersler ve bunun konferans ile

tamamlanması, projektörle 'transparance' kullanılması ve kütüphaneci ile görüşmelerle tamamlanan gör-ışit eğitimi. Fursu ölçmek için uygulanan doksan soruluk testin sonuçlarına göre, okuyucunun kendince ayarladığı gör-ışit çalışma yönteminin kütüphaneciler ile yapılan görüşmeler ile tamamlanmasından meydana gelen birleşik yöntem, öğrencilerin başarılarına etki etmektedir. Kuo, aynı materyalin teyp/slayt ile yapılan sunuluşunun, televizyon sunuluşundan daha etkili olduğunu da saptamıştır.¹¹⁹

Psikometrik değerlendirmeye başka bir örnek olarak Chalmers Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde okuyucu eğitimi için yapılan teyp/slayt materyalinin değerlendirilmesi verilebilir. Birçok İngiliz üniversite kütüphanelerinde kullanılan SCOUNUL teyp/slayt programları, bilindiği gibi, İsveç'te de kullanılmıştır. Bunlar çeşitli konularda olup açıklaması İngilizcedir. Bunları kullanan okuyuculara testler yapılarak, durumları incelenmiştir. Davranış ölçümleri için de anketler yapılmıştır. Değerlendirme, psikolojik yöntemin kullanılışı olarak verilen araç veya işleme yöneltildiği. Değerlendirmenin amacı, teyp/slayt materyalinin okuyucu eğitim programı için kullanılıp kullanılmayacağına karar vermek için bilgi edinmekti. Sonuçta, İsveç okuyucuları için İngilizce teyp/slayt rehberlerini tercüme edilmeden kullanılmasının doğru olacağı kararına varıldı.¹²⁰

Psikometrik değerlendirme yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi başarı testleri, davranış ölçümleri ile ilgilenmektedir.

b)- Sosyolojik değerlendirme: Sosyolojik değerlendirme endüstriyel sosyoloji disiplininin gelişimidir. Bu yöntem bir organizasyonun kurulmasındaki değişiklikler için veya bir eğitim programında katılanların rolleri veya özel bir enstitü ile ilgili değişiklikler için kullanılır. Bu tip değerlendirme, anket ve sözlü görüşme kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bazı hallerde tasarılayıcı olarak Katılarak Gözlem (Participant Observation) yöntemi kullanılır. Bu değerlendirmede dikkat, daha çok organizasyonun uğradığı değişiklik üzerine çekilmektedir.¹²¹

Sosyolojik yöntemin kullanıldığı değerlendirme örneği, yine Chalmers Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde yapılmış bir çalışmadan verilebilir. Bu çalışma, kütüphaneyi kullanma nedenleri, kullanılan materyal ve literatür araştırmasındaki başarı ile ilgiliydi, aynı zamanda da uzun süreli idi. Beş sene içinde bütün öğretim programını (tanıtım programı, giriş ve ileri kurslar) görmek niyetiyle yapıldı. Anketler vasıtasıyla ölçümler yapıldı. Giriş mahiyetindeki okuyucu eğitim programından sonra elde edilen kullanım örnekleri ile yeniliğe başlamadan önceki kullanım örnekleri ile karşılaştırıldı. Chalmers Teknik Üniversitesi Kütüphanesi okuyucuları için, uygulanan eğitim programına cevap olarak, davranış örneklerindeki değişiklikler üzerinde çalışıldı.¹²²

c)- Aydınlatıcı ve yanıtlayıcı değerlendirme: Son zamanlarda ortaya çıkan bu üçüncü tip değerlendirme, Katılarak Gözlem ve eğitim programlarının bütün görüşlerini elde etmek için de sözlü görüşmeye önem verir. Bu değerlendirme 1972'de M. Partlet ve D. Hamilton tarafından 'Aydınlatıcı

gözlem' ve 1974'de R.E.Stake tarafından da 'yanıtlayıcı değerlendirme' olarak isimlendirildi.¹²³

Bu değerlendirmede yeniliğin yerine getirilmesi, çalışmanın en önemli bölümüdür. Araştırma, yeniliğe verilen cevaplarda, gerçekte neler olduğu etrafında yapılır. Anket kullanılabilirse de, ona nadiren öncelik tanınır. Bu tip değerlendirmeye tarafsız olmanın güç oluşu nedeniyle karşı çıkılmaktadır.¹²⁴

Chalmers Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde lisans öğrencileri için yapılan bilgi erişim kurslarıyla ilgili olarak aydınlatıcı değerlendirme çalışmaları yapıldı. Öğrencilerin kurs sırasındaki davranışları ile ilgili olarak ayrıntılı gözlemler yapıldı. Öğrenci ve öğretmenlerle bu tip eğitime nasıl katıldıkları hakkında sözlü görüşmeler yapıldı. Bu ayrıntılı gözlem ve sözlü görüşmelerin, kursun bütününe ve değişik bölümlerinin fonksiyonlarını nasıl gerçekleştirecekleri hakkında bilgi verebileceği düşünüldü. Bu değerlendirmenin, diğer tip değerlendirmelere göre daha yararlı ve tamamlayıcı olduğu kabul edildi. Elde edilen bilgi, gelişim sırasında kursun değiştirilmesi için kullanılabilirdi.¹²⁵

3- Değerlendirmenin çeşitleri: Değerlendirmenin sonuçsal (summative) ve biçimsel (formative) olarak iki çeşidi vardır. Sonuçsal değerlendirme, değerlendirme tekniklerinin sonucu uygulanmasıdır. Ancak bu sonucun ne olduğunun bilinmesidir.^{126,127} Biçimsel değerlendirme, eğitim programının gelişmesi sırasında yapılır, gelişim sürecinin bütününe kapsar. Programın değişik bölümlerinin fonksiyonları ile ilgili olarak ilişki kurulmasını sağlar ve aynı zamanda eğitim

işleminin değişmesiyle ilgili olarak kullanılabilecek bilgi verir.^{128,129}

Sonuçsal değerlendirmeye örnek olarak, sosyolojik değerlendirme için Chalmers Teknik Üniversitesi'nde yapılan çalışma verilebilir. (bkz: Sosyolojik değerlendirme)

Bicimsel değerlendirmeye örnek olarak yine aynı üniversite kütüphanesinde yapılan şu çalışma verilebilir: Okuyucu eğitimi programı yeni öğrencilere tanıtım programı, lisans öğrencilerine bilgi erişim konusunda giriş kursları ve lisans üstü öğrencilere bilgi erişim konusunda ileri kurslar olarak, üç sene içinde geliştirildi. Program aktif bir gelişme içinde idi. Kullanılan birçok yöntem, kurs değişikliklerinin dayandığı bicimsel değerlendirmeyi elde etmek için yapılmıştır.¹³⁰

Yine bicimsel değerlendirmeye örnek olarak, Chalmers Üniversitesi Kütüphanesi'nde bilgi erişim konusunda lisans öğrencilerine verilen kurs için çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerin amacı, yenilik getirilmiş okuyucu eğitimi kursunda direkt geri bildirim (feedback) sağlamaktır. Toplanan ve analiz edilen bilgi, sonradan kursu değiştirmek için kullanılabilecek bilgi idi. Bu değerlendirmede kullanılan çeşitli yöntemler şunlardır:¹³¹

a)- Davranış ölçümü: Kursun kapsamı, öğretim yöntemi ve materyalleri ve kursun organize edilmesiyle ilgili öğrenci davranışları konusunda çalışmalar yapıldı. Öğrencilere bu konularla ilgili olarak, her kurstan sonra ad bildirilmekten doldurulması istenen üç sayfalık anketler dağıtıldı. Böylece öğrenciler tahminleri ile gözlemlerini karşılaştırma olanağı buldular. Bu değerlendirme, eğitimcel işleme doğrudan

yönelmişti ve psikometrik yaklaşım kullanılmıştı.

b)- Başarı değerlendirilmesi: Öğrencilerin literatür araştırmasını yapıp yapmadıklarını anlamak için, her öğrencinin referans listeleri incelenerek, her seri kurs-tan sonra başarı ölçümleri yapıldı. Değerlendirme kursun so-nucuna yöneltildi. Değişik olarak güdülenmiş gruplara gö-re her öğrencinin değerleri toplandı, bu da çalışılacak olan performans üzerinde güdünün etkisini göstermekteydi. Öğrenci değerleri biçimsel değerlendirmenin bir parçası olarak kulla-nıldı ki bunda da referansların sunulduğu gibi, kursun fonksiyonu ile ilgili bilgi elde edildi.

c)- Önceden hazırlanmış sözlü görüşmelerin değerlendirilmesi: Bilgi erişim konusunda lisans öğrencile-rine verilen kurslara katılan öğrencilerden rastgele örnekle-m alınmış ve önceden hazırlanan sözlü görüşmeler telefon ile yapılmıştı. Bu görüşmeler özel amaçların ne kadar iyi olmaları gerektiği ile ilgili olduğu kadar, bilgi erişim kay-naklarına ait bilgi edinmeye de yönelmişti. Bu değerlendirme çalışmasında, kursun sonucunu incelemek için psikometrik yön-temler kullanılmıştı. Kursun başlamasından on ay sonra sözlü görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler yapılmış olan yirmi kursa katılan öğrencileri kapsamıştı. Elde edilen bilgi bi-çimsel değerlendirme olarak, sonraki kurslarda yapılacak bir-takım değişiklikler için kullanılacakti. 132

4- Kütüphane kullanma eğitimine olan ihtiyacın değerlendirilmesi: Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri'nde birtakım çalışmalar yapılmıştır. Kütüphane kullanımı eğitimi-ne olan ihtiyacın ölçülmesi, genel kütüphane araştırmasında

anket veya sözlü görüşme ile elde edilebilir. Burada kütüphanenin bu tip eğitimi verip vermemesi gerektiği okuyuculara sorulmuştur.

Diğer bir araştırmada da, araştırmacı öğrencilerin kütüphaneyi kullanma bilgilerinin derecelerini test ederek bulgular bulmuştur. Konu bibliyografik becerilerdir. Bu testlerin sonuçları çok düşük düzeyde olan temel bilgiyi göstermekteydi. Kütüphaneyi kullanan ve kullananların beceri derecelerine göre hazırlanmış bu testler, okuyucunun bibliyografik bilgisini ölçmek için de kullanılabilir. Bu da, kütüphane kullanımıyla ilgili eğitim programının düzey ve tipine karar vermek için bir değer olabilir. Genellikle bu testlerin temel seviyedeki öğretim programlarının başlangıcı olduğu düşünülmektedir.¹³⁴

II. Bölümün Dip Notları

1. Hills, P.J. "Library instruction and the development of the individual", Journal of Librarianship, 6 (1974), s.256
2. Fjallbrant, Nancy. "Planning a programme of library user education", Journal of Librarianship, 9 (1977), s.202
3. Fjallbrant, Nancy. "Teaching methods for the education of the library user", Libri, 26 (1976), s.252
4. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.203
5. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.253
6. Hills. y.a.g.e. s.256
7. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.203
8. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.253
9. Melum, Verna V. "A Survey to aid your fall planning: Library orientation in the college and university", Wilson Library Bulletin, 46 (1971), s.59
10. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.206
11. Goggin, Margaret Knox. "Instruction in the use of the university library", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.106-107
- 12- Stevenson, M.B. "User education in the United Kingdom", IATUL Proceedings, 9 (1977), s.5
- 13- Lubans, John. "Objectives for library-use instruction in edjcatonal curricula", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.212

14. Hills. y.a.g.e. s.259
15. Lubans. y.a.g.e. s.212
16. Fjallbrant. "Planning of a programme....." y.a.g.e. s.207
17. Hostrop, Richard W. Education inside the library media center. The Shoe String Press, Inc., Connecticut, 1973, s.38
18. Hills. y.a.g.e. s.258
19. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.254
20. Hostrop. y.a.g.e. s.38-39
21. Beardsley, Verna M. "Library instruction in colleges and universities in the 70's: a viewpoint", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.112
22. Lindberg, Annika. "Teaching library users at Linköping University Library", IACUL Proceedings, 9 (1977), s.77
23. Stevenson. y.a.g.e. s.9
24. Stevenson. y.a.g.e. s.9
25. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.207
26. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.254
27. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.208
28. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.254
29. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.256
30. Hills. y.a.g.e. s.261

31. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.256
32. Stevenson. y.a.g.e. s.6
33. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.209
34. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.209
35. Fjallbrant. "Planning methods for....." y.a.g.e. s.256
36. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.256
37. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.257
38. Goggin. y.a.g.e. s.107
39. Goggin. y.a.g.e. s.107
40. Goggin. y.a.g.e. s.108
41. Melum. y.a.g.e. s.61
42. Goggin. y.a.g.e. s.108
43. Melum. y.a.g.e. s.61
44. Melum. y.a.g.e. s.62
45. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.257
46. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.257
47. Hills. y.a.g.e. s.262
48. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.257
49. Melum. y.a.g.e. s.60
50. Lynch, Mary Jo. "Library tours: the first step", in:

Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.254

51. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.258
52. Starkey, John D. "Library,use instruction: a college teachers' viewpoint", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.178
53. Melum. y.a.g.e. s.62
54. Starkey. y.a.g.e. s.178
55. Hall, Audrey W. "One use of audio-cassettes for library instruction", Education Library Bulletin, 20 (1977) s.31
- 56 Hall. y.a.g.e. s.29
- Hall. y.a.g.e. s.30
58. Hardesty, Larry. "Use of slide/tape presentations in academic libraries: A State-of-the art survey", Journal of Academic Librarianship, 3 (1977), s.138
59. Hardesty, y.a.g.e. s.138
60. Hardesty. y.a.g.e. s.140
61. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.258
62. Hardesty. y.a.g.e. s.137
63. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.258-260
64. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.258

65. Hills, P.J. "Tape/slide to teaching package: The place of the SOONUL tape/slide scheme in educating the library user", IATUL Proceedings, 9 (1977), s.24
66. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.258
67. Hardesty. y.a.g.e. s.137
68. Hardesty. y.a.g.e. s.137
69. Hills. "Tape/slide teaching....." y.a.g.e. s.23
70. Daum, Josef. "Library-user education by means of a tape/slide programme at the library of the Technological University of Brunswick", IATUL Proceedings, 9 (1977),s.30
71. Héroux, Ronald G. "Motion pictures in library-use instruction", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.318
72. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.260
73. Héroux. y.a.g.e. s.319
74. Héroux. y.a.g.e. s.319
75. Héroux. y.a.g.e. s.319
76. Hérou . y.a.g.e. s.319
77. Héroux. y.a.g.e. s.321
78. Héroux. y.a.g.e. s.321
79. Héroux. y.a.g.e. s.322-323
80. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.261

81. Kiersky, Loretta J. "Videotape--A library communications tool", Special Libraries, 66 (1975), s.384
82. Héroux. y.a.g.e. s.325
83. Kiersky. y.a.g.e. s.384
84. Kiersky. y.a.g.e. s.384
85. McCormick, Mona. "Library handbooks and other printed bibliographic aids", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.307
86. McCormick. y.a.g.e. s.307
87. Koppelman, Connie. "Orientation and instruction in academic art libraries", Special Libraries, 67 (1976), s.256
88. McCormick. y.a.g.e. s.309
89. McCormick. y.a.g.e. s.311
90. McCormick. y.a.g.e. s.312
91. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.261
92. McCormick. y.a.g.e. s.313
93. McCormick. y.a.g.e. s.313
94. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.263
95. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.263
96. Clark, Alice S. "Computer-assisted library instruction", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.336-337

97. Clark. y.a.g.e. s.337
98. Culkin, Patricia B. "CAI experiment", American Libraries,
3 (1972), s.643-644
99. Culkin, y.a.g.e. s.645
100. Clark. y.a.g.e. s.340
101. Clark. y.a.g.e. s.347
102. Clark. y.a.g.e. s.349
103. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.264
104. Fjallbrant. "Teaching methods for....." y.a.g.e. s.264
105. Fjallbrant. "Planning a programme....." y.a.g.e. s.210
106. Lubans, John. "Evaluating the library-user education
programs", in: Educating the library user, by John Lubans,
R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, s.233
107. Brewer, J.G. and Hills, P.J. "Evaluation of reader
instruction", Libri, 26 (1976), s.63
108. Fjallbrant, Nancy. "Evaluation in a user education programme",
Journal of Librarianship, 9 (1977), s.84
109. Fjallbrant. a.g.e. s.84
110. Brewer, y.a.g.e. s.58
111. Brewer. y.a.g.e. s.58
112. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.83
113. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.83

114. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.85
115. Fjallbrant. "Evaluatiaon in....."y.a.g.e. s.85
116. Bloomfield, M. "Testing for library-use competence", in:
Educating the library user, by John Lubans, R. Bowker
Company, Newyork, 1974, s.229
117. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.89
118. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.90
119. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.89
120. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.90-91
121. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.86
122. Fjallbrant. "Evaluation in;...." y.a.g.e. s.92-93
123. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.86
124. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.86
125. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.86
126. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.86
127. Brewer. y.a.g.e. s.58
128. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.86
129. Brewer. y.a.g.e. s.58
130. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.90
131. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.e. s.91

132. Fjallbrant. "Evaluation in....." y.a.g.o. s.92
133. Lubans. "Evaluating library....." y.a.g.o. s.234
134. Lubans. "Evaluating library....." y.a.g.o. s.234

111-HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REYESTEPE KAMPUSUNDAKİ ÖĞRETTİRİ

GÖRÜŞMELERİ İLE YAPILAN ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A- Anket sonuçlarının değerlendirilmesi:

Bilindiği üzere Hacettepe Üniversitesi Reytepe akademik personeline sözlü görüşme şeklinde anket uygulanmıştır. Ankette sorulan sorular müracaat hizmetleri ve kütüphane kullanımı ile ilgilidir. (bkz: ek 1). Bu bakımdan anket sonuçlarına müracaat koleksiyonunun bilinmesi ve kullanılması, müracaat kütüphanecisinin tanınması, broşür ve üniversite kataloglarının kullanılması, müracaat hizmetlerinin bilinmesi ve kart katalogun kullanılmasıyla bilinmesi konularında değerlendirilebiliriz.

1- Müracaat koleksiyonunun bilinmesi ve kullanılması: Müracaat kitaplarına ait verilen cevapları değerlendirecek olursak, müracaat kitaplarını hiç kullanmayanlar, anket uygulanan okuyucuların % 35 iştir. Müracaat dergilerinin kütüphanedeki yerlerini bilmeyenler ise % 49 dur. Bu yemi yayınları veren indekslerin (Current awareness dergileri) kütüphanedeki yerlerini bilmeyen ve kullanmayan okuyucular çoğunluktaadır. (% 86).

Müracaat koleksiyonunun kitap olarak kullanılmasıyla ilgili cevaplarda, müracaat kütüphanecisine başvurular azdır (% 2). Bundan müracaat kitaplarının kullanılması genel olarak biliniyor diye bir sonuç çıkarılsa da, müracaat kitaplarını kullananların sayısına bakılacak olursa bunların çok az olduğu görüldü. Ayrıca, bu kitaplar genel olarak kullanılmadığı için müracaat kütüphanecisine sorulmaktadır.

İzmit'ten yaptırılan Müracaat Dergilerinin ne için kullanıldığı sorusuna beklenen cevabi veriler, yani henüz nakleleler henüz konu başlıklarına erişmek için kullandıklarını söyleyenler % 37 dir. Sadece naklelelere erişmek için kullandıkları % 31, yani konulara erişmek için kullandıkları % 5 dir.

Müracaat dergilerini kullanırken günlük çekerek müracaat kütüphanecisine soranlar, anket uygulanan okuyucuların % 10 udur. Burada, bu dergileri geçitli cevaplarla kullananların sayısına bakarak, kullanımına bilindiği sonucuna varılabilir.

Bu yeni yayınları veren indokaları bilen ve kullananlar azdır. (% 14)

2- Müracaat kütüphanecisinin tanınması: Müracaat kütüphanecisine müracaat kitap ve dergilerini kullanırken günlük çekerek soru soranlar azdır. Burada az sayıda da olsa kaynak kullanımına ait soruların bu okuyucularca müracaat kütüphanecisine sorulacağı biliniyor sonucuna varılabilir.

Müracaat hizmetleri içinde de kütüphane ve kaynaklarının kullanımı ile ilgili bilgilerin müracaat kütüphanecisinden alındığını bilenler % 75 tür. Aranılan bilgilerin geçitli kaynaklardan bulunmasında müracaat kütüphanecisinin rolünü bilenler ise % 37 dir.

3- Müracaat hizmetlerinin bilinmesi: Müracaat hizmetlerinden biri olan kütüphane ve kaynaklarının kullanımı ile ilgili olarak müracaat kütüphanecisinden bilgi alan hizmetliler yararlananlar % 73 tür. Bu da genel olarak bu hizmetin bilindiğini ve onun yararlandığını göstermektedir.

Aranılan bilgilerin çeşitli kaynaklardan bulunması ve kütüphane içi ve dışı kaynaklara ait bilgi alma hizmetlerinden yararlananlar % 37 dir.

Elde edilen sonuçlara göre, istenilen konuda bibliyografya hazırlanması ve yayın taraması yapılması hizmetlerinden yararlanan olmamıştır.

Yurt dışından kütüphanede olmayan ve başka bir kütüphaneden elde edilemeyen makalelerin fotokopilerinin getirilmesi hizmetinden yararlananlar azdır (% 21). Hizmetin tanıtılması gerekmektedir.

Küçük çapta bir kütüphanelerarası ödünç verme diyebileceğimiz Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nden okuyucuların kitap ödünç almalarını sağlama hizmetinden yararlananlar da çok azdır (% 5).

4- Broşür ve üniversite kataloglarının kullanılması:

Broşür ve üniversite kataloglarından yararlananlar azdır (broşür: % 7, üniversite katalogu: % 3). Bunların müraat kütüphanecisinde bulunan kayıtları hiç kimse tarafından görülmemiştir.

5- Kart katalogun kullanılmasının bilinmesi: Kütüphane kullanımının bir parçası olan kart katalogun kullanılmasının bilinip bilinmediği ankette üç soru ile sorulmuştur: a)-Kart katalogun konu ve yazar/kitap adı olarak iki bölüme olduğunu bilenler anket uygulanan okuyucuların % 95 i dir. b)-İstenilen konuları konu katalogunda verilen konu başlıkları altında bulunanlar % 56 dir. Bu soru kullanımda kolaylık açısından sorulmuştur. Soruya bazı konu başlıklarının yeterli olmadığı cevapları

da verilmiştir. c)-Yazar/kitap adı kataloğundaki alfabetik düzene giren unsurları bilenler % 45 tir. Bu soru ile ilgili sözlü görüşmede önemli bir unsur olarak gördüğümüz 'seri adı' okuyucuya hatırlatılmıştır.

Araştırma yaparken konu seçmek ve yan konu ve konu başlıklarına erişmek için, bir basamak olarak konu kataloğunu kullananlar azdır (% 28).

B- Genel değerlendirme:

Yapılan sözlü görüşmede bir çeşit okuyucu eğitimi yapılmıştır. Okuyucuların çoğu bu anketin bizden çok kendilerine yarar sağladığını belirtmişlerdir. Hiç kütüphaneye gelmemiş okuyucular bu anket nedeniyle kütüphaneye gelmişlerdir. Soruları anlamayan veya bilgi edinmek isteyen okuyuculara kaynaklar gösterilerek bilgi verilmiştir.

Anket sorularına verilen cevaplar değerlendirildiğinde akademik personelin kütüphane kullanımı ve müracaat hizmetleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı, sahip olanların oranının çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Böylece de akademik personelin kütüphaneyi kendi öğretim ve araştırması sırasında tam olarak kullanmadığı anlaşılmaktadır. Belki de bugüne kadar kütüphanede aranılan veya ihtiyaç duyulan bilgiler varolmakla birlikte, kütüphane kullanımı tam yapılmadığı veya başka bir deyişle, kütüphane eksik ve yanlış kullanıldığı için bu bilgilere erişilememiştir.

Anket sorularına istenilen cevapları veren okuyucular kütüphane kullanımını, ya kütüphanede müracaat kütüphanecisi veya başka elemanlara sorarak, ya dışarı ülkelerde kullan-

dıkları kütüphanelerde ya da kimsese sordudan kendi kendilerine gayret ederek öğrenmişlerdir. Türkiye'de okuyucu eğitiminin yapılmadığı gözönüne alınacak olursa, kütüphane kullanımını bilenlerin sayısının az olması normaldir. Okuyucu eğitiminin ilkokuldan üniversiteye kadar yapıldığı Amerika Birleşik Devletleri'nde bile birtakım kütüphane hizmetlerinin örneğin müracaat hizmetlerinin bilinmediği araştırmalarla kanıtlanmıştır.¹ Orada bunu kütüphane ile akademik personel arasındaki iletişimin azlığına dayandırmışlardır. Bizde ise, hem okuyucu eğitimi eksikliği hem de iletişimin azlığı bunu etkilenmektedir.

Sonuç olarak şunu belirtelimiz: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beytepe için hazırlanacak ve uygulanacak program ile akademik okuyucuların kütüphaneyi daha iyi kullanmalarını sağlanmalı, yanlış ve eksik kullanımın önüne geçilmelidir. Anket sonuçlarından edindiğiniz bilgilere ve bugüne kadarki gözlemlerinize göre, Beytepe akademik okuyucusunun çoğunun en azından öğrenci kadar okuyucu eğitimine ihtiyacı vardır.

III.Bölümün dipnotları

1. Nelson, Jerold "Faculty awareness and attitudes toward academic library reference services: a measure of communication", College and Research Libraries, 34 (1973), s.274

IV- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ-BEYTEPE İÇİN
ÖNERİLEN OKUYUCU EĞİTİMİ ŞEKİLLERİ

A- Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beytepe için
uygun görülen tanıtım programı taslağı:

Anketinizdeki sorular kütüphane kullanımı ve müracaat hizmetleriyle ilgili idi. Bizim önermek istediğiniz kütüphane tanıtım programı taslağı ise bunların bir kısmını içeren genel genel kütüphane tanıtımına aittir. Program akademik personele ve üniversiteye yeni gelmiş kişilere uygulanmalıdır. Ayrıca öğrencilere de uygulanabilir. Bu programda, kütüphane içinde hizmet veren bölümler ve koleksiyon yerleşimine ait bilgiler verilmesi uygundur. Bu bilgiler şunlar olmalıdır:

1- Giriş katındaki yerleşim ve hizmetler:

a)-Ödünç Verme Bölümü

- (1)-Verdiği hizmetler
- (2)-Ödünç verme kuralları
- (3)-Reserve kitaplar (yerleri, erişimleri)
- (4)-Fotokopi hizmeti (yeri, kuralları)
- (5)-Kapalı sanat kitapları (yerleri, erişimleri)

b)-Müracaat Bölümü

- (1)-Verdiği hizmetler: Bilgi verme, rehberlik, bibliyografya hazırlama ve yayın taraması yapılması, kütüphanede bulunan nakalelerin yurt dışından fotokopilerininin getirtilmesi, küçük çapta kütüphanelerarası işbirliği
- (2)-Müracaat kütüphanecisi ve salondaki yeri

(3)-Mürettebat kitapları(genel bilgi ve salondaki yerleri)

(4)-Mürettebat dergileri(genel bilgi ve salondaki yerleri)

-En son yayınları bildiren indeksler(genel bilgi ve salondaki yerleri)

(5)-Sözlükler(genel bilgi ve salondaki yerleri)

(6)-Ansiklopediler(genel bilgi ve salondaki yerleri)

(7)-Broşürler(genel bilgi,yerleri ve orijinaleri)

(8)-Üniversite katalogları(genel bilgi,yerleri ve orijinaleri)

(9)-Tezler(yerleri ve orijinaleri)

c)-Kart katalog(genel bilgi)

(1)-Yazar/kitap adı katalogunun düzeni

(2)-Konu katalogunun düzeni

(3)-Kullanılan tasnif sisteminin ve tasnif numarasının kısaca açıklaması

(4)-Kitaplara erişim

d)-Kapı kontrol

2- Üst kattaki yerleşim:

a)-Kitaplar(salondaki yerleri,sayıları)

b)-Dergilerin eski sayıları(salondaki yerleri,sayıları)

c)-Dergilerin son sayıları(salondaki yerleri,düzenleri)

d)-Danışma yerleri

B- Tanının programı için önerilen yöntem:

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beştepe ve okuyucuları için bize göre en uygun yöntem bunlardır. Bu yöntem iki şekilde yapılabilir: Bunlardan biri kütüphanecilerin

rehberlik ettiği turlardır. Akademik yıl başlarında belirli bir süre içinde, örneğin bir ay boyunca yapılabilir. Diğeri de kişilerin kendi kendilerine rehberlik edebilecekleri turlardır. İsteyen okuyucular bu turları kendilerine verilecek basılı bilgiler yardımı ile yapabilmelidirler. Bu turların belirli bir zamanı olmalı, isteyen her okuyucu her zaman bu turları yapabilmelidir. Okuyuculara verilecek kütüphaneye ait basılı bilgileri düzenlenmeli, kataloğa ait plânlar çizilmelidir. Kütüphane içinde ise bu turlara yardımcı olacak yol gösterici renkli işaret ve levhaların konulmasına öncelikle yer verilmelidir.

Okuyuculara verilecek bilgilerin içine, daha fazla bilgi almak isteyenler ve yardım isteyenlerin müracaat kütüphanecisine başvurabilecekleri notu konulmalıdır. Böylece bu turlar müracaat masasından kişilere yapılan bireysel yardım ile tamamlanmış olacaktır.

C- Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beytepe için uygun görülen öğretim programı taslağı:

Önermek istediğimiz öğretim programının, araştırma yapacak akademik personelin tez, seminer hazırlanması veya ihtiyaç duyacağı kaynaklar ve bunların kullanımı ile ilgili olması gerektiği düşüncesindeyiz. Program aşağıdaki konuları kapsamalıdır:

- 1- Konu kataloğı: a)-Ne için kullanılacağı
b)-Ayrıntılı olarak düzenli
- 2- Öz veren indeksler: a)-Ne için kullanıldıkları
b)-Düzenleri ve kullanılışları

c)-Kütüphanede bulunan öz veren indeksler

(1)-Dergi ve kitap nakalesi özetlerini veren (Fen ve sosyal konularda örnekler gösterilmelidir)

(2)-A.B.D.'de yapılmış doktora tezlerinin özetlerini veren (Fen ve sosyal bilimlere ait olmak üzere)

3- İndeksler: a)-Ne için kullanıldıkları

b)-Düzenleri ve kullanılışları

c)-Örnekler: Fen ve sosyal bilimler indekslerinden seçilmiş örnekler

d)-En son yayınları bildiren indeksler:

(1)-Diğer indekslerden farkları

(2)-Düzenleri ve kullanılışları

(3)-Örnekler: Fen ve sosyal bilimlerden seçilmiş örnekler

4- Konu ansiklopedileri: a)-Ne için kullanıldıkları

b)-Düzenleri ve kullanılışları

c)-Örnekler: Fen ve sosyal bilimlerden seçilmiş örnekler

5- Konu sözlükleri: a)-Ne için kullanıldıkları

b)-Düzenleri

c)-Örnekler: Fen ve sosyal bilimlerden seçilmiş örnekler

6- Rapor literatürü ile ilgili öz veren indeksler:

a)-Ne için kullanıldıkları

b)-Düzenleri ve kullanılışları

c)-Örnekler: Fen ve sosyal bilimlerden seçilmiş örnekler

- 7- Piyasadaki kitaplara ait kaynaklar:(Subject guide to books in print....)
- a)-He için kullanıldıkları
 - b)-Düzenleri ve kullanılışları
 - c)-Çeşitleri
- 8- Diğer müracaat kitapları: (sunların da ne için kullanıldıkları, düzenleri ve kullanılışları hakkında bilgi verilmesidir)
- a)Bibliyografyalar
 - b)-Biyografyalar
 - c)-El kitapları
 - d)-Atlas ve coğrafya sözlüğü(gazetteer)
 - e)-Yıllıklar
- 9- Müracaat bölümlerinin araştırma ile ilgili hizmetleri:
- a)-Bibliyografya hazırlama ve yayınlanması yapılması
 - b)-Kaynak seçimi ve kullanımında rehberlik
 - c)-Aranılan bilgilerin çeşitli kaynaklardan bulunması, kütüphane içi ve dışı kaynaklara ait bilgi verme
 - d)-Kütüphanede bulunmayan ve başka yoldan temin edilemeyen nakalelerin ülke dışından fotokopilerinin getirtilmesi
 - e)-Küçük çapta kütüphanelerarası işbirliği (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nin okuyucuların kitap ödünç almalarını sağlamak)
- 10- Tez, seminer hazırlamak ve araştırma yapmak için takip edilmesi gerekli yollar.

D- Öğretim programı için önerilen yöntem:

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beytepe Öğretim programına uygun yöntem olarak teyp/slayt kullanılmasını önermekteyiz. Teyp/slayt önermesinin sebebi, bunların diğer araçlara nazaran ucuz olması, kolayca değişiklik ve yeniliklerin yapılabilmesi ve teçhizatların herkesce kolaylıkla kullanılabilmesidir. Slayt çökmesi, ses geliştirilmesi ve teçhizatın kullanılması için bir teknik elemana ihtiyaç vardır. Programlar süracaat kütüphanecisi ve bu teknik elemanın birlikte çalışmaları ile meydana getirilmelidir.

Öğretim programı taslağındaki konular ayrı ayrı teyp/slayt programları halinde hazırlanmalıdır. Kütüp akademik yıl boyunca devamlı olarak kütüphaneciler denetiminde okuyuculara sunulmalıdır. Programların haftanın belirli günlerine dağıtılmasına okuyucularla birlikte karar verilmelidir. Programda, okuyucunun programları izledikten sonra kaynaklara gitmesi ve pratik yapması gerektiği ve kaynakların kullanılması süracaat kütüphanecisinin kendilerine yardımcı olacağı belirtilmelidir. Böylece teyp/slayt programı pratik yapma ve gerekirse süracaat masasından yapılan bireysel yardım ile tamamlanmış ve takviye edilmiş olacaktır.

Ayrıca, okuyucuların ihtiyaç duydukları anda bu programları kullanmaları sağlanmalıdır. Böylece kütüphaneci denetiminde uygulanacak teyp/slayt programları, kişilerin kendi kendilerine kullanacakları teyp/slayt programlarıyla tamamlanmış olacaktır.

B- El kitabı:

Yukarıda önerilen kütüphane tanıtım ve öğretici programları yanında, bir el kitabının da hazırlanmasının bu programlara tamamlayıcı düşüncesindeyiz. Okuyucu istediği zaman elinin altındaki bu el kitabına başvurabilmelidir. Mücahit kütüphanecileri tarafından hazırlanacak olan bu el kitabında, kütüphanenin tanıtım programlarıyla ilgili konular biraz daha geniş olarak verilebilirse de, öğretici programlarıyla ilgili konularda detaya inilmemeli, kısa tanımlar verilmelidir.

B- Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi-Beştepe okuyucu eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasıyla kütüphanecilerin üzerindeki duruşları gerekli hususlar:

1- Tanıtım ve öğretici programlarının zamanında uygulanması: Yukarıda da belirtildiği gibi her akademik yıl başında belirli bir süre içinde, kütüphanecilerin rehberlik ettiği, kütüphaneyi tanıtmaya turları yapılmalıdır. Bunun dışında da yeni gelen akademik personel veya kütüphane hakkında bilgi edinmek isteyen kişiler basılı bilgiler yardımı ile kendi kendilerine rehberlik ederek kütüphane turları yapabilmelidirler.

Kütüphanenin öğretici programı için, teyp/slayt programları bütün sene boyunca devamlı olarak okuyuculara sunulmalıdır. Örneğin her hafta iki değişik program sunulabilir. Bunun dışında, öğretici programları tanıtım zamanında uygulanırsa yani okuyucunun ihtiyacı olduğu zamanda yapılırsa çok yararlı olacağı umutlanarak, programdaki belli konularda bilgi edinmek isteyen ve istediği programı geç bir zamanda sunulacak olan

kişiler de, istedikleri teyp/slayt programlarını izliyebilmektedirler.

2- Bilgilerin uygunluğu: Tanıtma programlarının kısıtlayıcı bir eğitim olduğu unutulmamalıdır. Öğretim programlarında ise kullanılan bilgisi ağır basmalı, gereksiz detaylardan kaçınılmalıdır. Hiç bir şekilde gereksiz kütüphanecilik bilgisi verilmemesine dikkat edilmelidir.

3- Bilgilerin seviyesi: Eleman yetersizliği ve teknik olanaklardan yoksunluk ve bütçe sorunlarından dolayı her akademik statüye ayrıca da öğrencilere olmak üzere birkaç seviyede okuyucu eğitimi verilmesi olanaksızdır. Bu yüzden bizim önermek istediğimiz eğitim, biri kütüphaneyi tanıtma olarak, kütüphaneye yeni gelen kişiler, akademik personel ve öğrenciler için, kütüphane içi yerleşim ve hizmetleri genel olarak tanıtma; biri de öğretim olarak, araştırma yapacak akademik personelin yararlanabilmesi için araştırmada kütüphane ve kaynaklarının kullanımıyla ilgili olarak iki düzeydedir. Heriçle olanaklar genişledikçe bu programların geliştirilmesi düşünülmelidir.

4- Kütüphanecilerin zamanları: Tanıtma ve öğretim programlarının hazırlanmasında müraaat kütüphanecilerinin çabaları esas alınmalıdır. Bu kütüphaneciler zamanlarının çoğunu programların hazırlanmasına ve sunulmasına harfetmektedirler.

5- Öğretmen rolünde kütüphaneciler: Programları hazırlayacak müraaat kütüphanecilerinin öğrenme ve öğretme işleriyle ilgilenmeleri gerekmektedir. Etkili programlar hazırlayabilmeleri için mesleki bilgi ve tecrübe yanında, öğrenme ve öğretme prensipleri hakkında da bilgi sahibi olmalıdırlar.

6- Akademik personel ile işbirliği: Programların hazırlanması sırasında kütüphaneciler akademik personel ile ilişki kurmalı, onların eğitim programları hakkında bilgi almalıdır. Ayrıca, akademik personelin programlardan neler istediklerini anlamak beklentilerinden de onlarla ilişki kurmak gerekmektedir.

7- Akademik personel ile verilen hizmet: Ülkemiz şartları gözönünde tutularak akademik personel kütüphaneyi kullanma konusunda iyi hizmet vermek esas olmalıdır. Onların araştırma ve öğretimlerinde başarılı olmaları için kütüphaneyi tam ve doğru bir şekilde kullanmalarını gerektirmektedir. Burada da müdürlük kütüphanecileri, sunulacak tanıtım ve öğretim programlarına takviye edici olarak, kişisel yardımlarını en iyi bir biçimde yapmalıdırlar. Böylece doğru bir şekilde kütüphaneyi kullanması sağlanacak olan akademik personel, öğrencinin de kütüphaneyi doğru bir biçimde kullanmasında rol oynayacaktır.

8- Kütüphaneci ve teknik eleman ihtiyacı: Bir adet meslekten kütüphanecisi olan müdürlükte programların hazırlanması için yeterli sayıda kütüphaneci alınmalı ve yetiştirilmelidir.

Teyp/slayt programı için tehzizatın kullanılması, slaytla rın çekimi ve bunlara uygun ses geliştirilmesi için, teknik bir elemana ihtiyaç vardır. Devamlı olarak program hazırlanması için gözönüne alınarak, bir teknik elemanın geçici bir süre kütüphanede çalışması sağlanmalıdır.

9- Öğretim programlarının sunulması için yer ihtiyacı: Teyp/slayt programlarının okuyuculara sunulması için uygun bir salon, mevcut kütüphane binası içinde yoktur. Gerekli salonun bina içinde yaptırılması gerekmektedir.

V.- SONUÇ

Yaptığımız bu çalışmanın sonunda hipotezimizin doğrulandığını görüyoruz. Buna göre Hacettepe Üniversitesi Beytepe kampusundaki akademik personel kütüphaneyi tan ve doğru bir şekilde kullanmaktadır,üracaat hizmetlerini tan olarak bilmektedir. Hipotezimizi gerçekleştirmek için akademik personelin % 20 si üzerinden rastgele örnekler alınarak onlara anket uygulanmıştır. Sözlü görüşme şeklinde uygulanan anketin sonuçları değerlendirildiğinde hipotezimizin gerçekleştiği görülmüştür.

Hacettepe Üniversitesi Beytepe kampusundaki akademik personelin okuyucu eğitimine olan ihtiyacı anket ile kanıtlandıktan sonra, konu ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Bu çalışmada gelişmiş ülkelerdeki akademik personele ait kütüphane kullama eğitimine ilgili kaynaklara rastlanmıştır. Bu da akademik personelin bu eğitime gelişmiş ülkelerde ihtiyacı olmadığını göstermektedir. Çünkü orada akademik okuyucu zaten ilkokuldan itibaren bu eğitimi almaktadır.

Literatür araştırmasından elde edilen kaynaklardan kütüphane tanıtım ve öğretimin programlarıyla ilgili temel bilgiler toplanmıştır. Bundan sonra da bu bilgilerin ışığı altında Hacettepe Üniversitesi Beytepe kampusu akademik personeli için tanıtım ve öğretimin programları tasarımları ve bunlara uygun yöntem ve araçlar önerilmiştir.

Önerilen programlar uygulanmaya konularsa akademik personelin kütüphaneyi tan ve doğru bir şekilde kullanması sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla da öğrencilerin bu konuda eğitimcileri kolaylaşacaktır.

EK I: ANKET SORULARI

- 1-- İsminiz: Statünüz:
Bölümünüz: Üniversiteye giriş tarihiniz:
- 2-- Şimdiye kadar aşağıdaki müracaat kitaplarını hiç kullandınız mı?
a)-Ansiklopedi b)-Sözlük c)-El kitabı d)-Yıllık
e)-Almanak f)-Atlas g)-Etiyografya h)-Bibliyografya
- 3-- Bu müracaat kitaplarını kullanırken güçlük çektiniz mi?
Çektinizse müracaat kütüphanecisine başvurduunuz mu?
- 4-- Müracaat dergisi dediğiniz indeks ve abstraktların kütüphanedeki yerini biliyor musunuz?
- 5-- Araştırma yapmak için müracaat dergilerini kullanırken onlardan ne için yararlanırsınız?
a)-Konuyla ilgili makalelere erişmek için
b)-Konuyla ilgili yan konu ve konu başlıklarına erişmek için
- 6--Araştırma yaparken konunuzla ilgili müracaat dergilerini kullanmak konusunda hiç müracaat kütüphanecisinden fikir aldınız mı?
- 7--Müracaat dergilerini kullanırken hiç güçlük çektiniz mi?
Çektinizse müracaat kütüphanecisine başvurduunuz mu?
- 8-- Kütüphane kart kataloğunun;
a)-Konu ve yazar/kitap adı kataloğu olarak iki bölüme olduğunu biliyor musunuz?
b)-İsteddiğiniz konuları konu kataloğunda kullanılan konu başlıkları altında bulabiliyor musunuz?
c)-Yazar/kitap adı kataloğunda; esas yazar, ortak yazar, kitap adı ve seri adının bir alfabetik düzende olduğunu biliyor musunuz?

- 9- Araştırma yaparken konu seçmek veya konuyla ilgili yan konu ve konu başlıklarına erişmek için konu katalogunu kullanıyor musunuz?
- 10- En yeni çıkan dergileri kısa sürelerle tarayarak en yeni ve önemli makaleleri veren bir müracaat kaynağı kullanıyor musunuz? Evet ise lütfen isim veriniz:
- 11- Kütüphanede dergi ve kitap dışında başka cins materyale erişmek için araştırma yaptınız mı? Evet ise hangilerine:
a)-Broşür b)-Üniversite kataloğu
- 12- Müracaat bölümünün verdiği aşağıdaki hizmetlerden hangilerinden yararlandınız?
a)-Kütüphane ve kaynaklarının kullanması ile ilgili bilgi alma, yardım görme
b)-Aradığınız bilgilerin çeşitli kaynaklardan bulunması ve bu konuda kütüphane içi ve dışı kaynaklara ait bilgi alma
c)-Kütüphanede bulunmayan ve başka yerden bulunmayan makalelerin ülke dışından fotokopilerininin getirtilmesi
d)-İstenilen konuda bibliyografya hazırlanması ve yayın taranması yapılması
e)-Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nden okuyucuların kitap ödünç almalarını sağlanması.
- 13- Önerileriniz:

K A Y N A K L A R

- Beardsley, Verna M. "Library instruction in colleges and universities in the 70's: a viewpoint", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 111-114.
- Bloomfield, Masse. How to use a library: A Guide for literature searching. Mojave Books, California, 1970.
- Bloomfield, Masse. "Testing for library-use competence", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 221-231.
- Brewer, J.G. and Hills, P.J. "Evaluation of reader instruction" Libri, 26 (1976), 55-58.
- Clark, Alice S. "Computer-assisted library instruction", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 336-349.
- Culkin, Patricia B. "CAI experiment", American Libraries, 3 (1972), 643-645.
- Daum, Josef. "Library-user education by means of a tape/slide programme at the library of the technological university of Brunswick", IATUL Proceedings, 9 (1977), 30-35.
- Fjallbrant, Nancy. "Evaluation in a user education programme", Journal of Librarianship, 9 (1977), 83-95.
- Fjallbrant, Nancy. "Planning a programme of library user education", Journal of Librarianship, 9 (1977), 199-211.
- Fjallbrant, Nancy. "Teaching methods for the education of the library user", Libri, 26 (1976), 252-267.
- Gates, Jean Key. Guide to the use of books and libraries. (3rd ed), McGraw-Hill, Newyork, 1974.
- Goggin, Margaret Knox, "Instruction in the use of the university library", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 104-110.
- Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi. Bilim uzmanlığı ve doktora tezlerinin yazılmasında, tekinsirinde ve ciltlenmesinde gözönünde tutulacak standartlar (esaslar) yönergesi. Ankara, 1975.

- Hall, Audrey W. "One use of audio-cassetts for library instruction", in: Education Library Bulletin, 20 (1977), 29-31.
- Hardesty, Larry. "Use of slide/tape presentations in academic libraries: A State-of-the art survey", Journal of Academic Librarianship, 3 (1977), 137-140.
- Héroux, Ronald G. "Motion pictures in library-use instruction", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 318-329.
- Hills, P.J. "Library instruction and the development of individual", Journal of Librarianship, 6 (1974), 255-263.
- Hills, P.J. "Tape/slide to teaching package: The place of the SCONUL tape/slide scheme in educating the library user", IATUL Proceedings, 9 (1977), 25-29.
- Høstrop, Richard W. Education inside the library-media center The Shoe String Press, Connecticut, 1973
- Katz, William A. Introduction to reference work. vol.11:Reference services and reference processes. (2nd ed), McGraw-Hill, 1969
- Kiersky, Loretta J. "Videotape- A Library communications tool", Special Libraries,
- Koppelman, Connie. "Orientation and instruction in academic art libraries", Special Libraries, 67 (1976), 256-260
- Library and Information Science Abstracts, 1969- London, Library Association, 1969-
- Library Literature, 1921/32- N.Y., Wilson, 1934-
- Lindberg, Annika. "Teaching library users at Linköping University Library", IATUL Proceedings, 9 (1977), 76-78
- Lubans, John. Educating the library user. R.R.Bowker, Newyork, 1974
- Lubans, John. "Educating library user education programs", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R. Bowker Company, 1974, 232-253

- Lubans, John. "Objectives for library-use instruction in educational curricula", in: Educating the library user, R.R.Bowker, Newyork, 1974, 211-220
- Lynch, Mary Jo. "Library tours: the first step", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 254-268
- McCormick, Mona. "Library handbooks and other printed bibliographic aids", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker, Newyork, 1974, 307-317
- Melum, Verna V. "A Survey to aid your fall planning: Library orientation in the college and university", Wilson Library Bulletin, 46 (1971), 59-66
- Nelson, Jerold. "Faculty awareness and attitudes toward academic library reference services: a measure of communication", College and Research Libraries, 34 (1973), 268-275
- Read, Margery and Thomson, S.K. "Instructing college faculty in the bibliographic resources of their subject field: a case study", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 191-201
- Redhouse, James W. Redhouse Sözlüğü; İngilizce-Türkçe.
Redhouse, İstanbul, 1971
- Starkey, John D. "Library use instruction: a college teacher's viewpoint", in: Educating the library user, by John Lubans, R.R.Bowker Company, Newyork, 1974, 175-180
- Stevenson, M.B. "User education in the United Kingdom", IATUL Proceedings, 9 (1977), 5-10

ÖZET

Okuyucu eğitimi gelişmiş ülkelerdeki üniversite kütüphanelerinin en önemli fonksiyonlarından biridir. Üniversite kütüphanecileri bu fonksiyonu yerine getirmek amacıyla kütüphane ve kaynaklarının kullanılmasyla ilgili okuyucu eğitimi programlarını, çeşitli yöntem ve araçlar kullanarak geliştirmişlerdir. Böylece de okuyucu eğitimi üniversite kütüphanelerinde devam eden bir işlem haline gelmiştir.

Türkiye'de, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi kişinin eğitim hayatında okuyucu eğitimi yapılmamaktadır. Böylece üniversitedeki akademik personel ve öğrenciler kütüphaneyi tam ve doğru bir şekilde kullanamamakta dolayısıyla araştırma, eğitim ve öğretimlerini de tam ve doğru bir şekilde yapamamak durumuyla karşı karşıya kalabilmektedirler.

Hacettepe Üniversitesi Beytepe akademik okuyucusunun okuyucu eğitimine ihtiyacı olduğuna inanılmaktadır. Bu, çalışmamızda akademik personele anket uygulanarak kanıtlanmıştır. Anket sözlü görüşme şeklinde, tüm okuyucuların % 20'si üzerinden rastgele örneklem alınarak uygulanmıştır. Anketteki sorular kütüphane kullanımı ve müracaat hizmetleriyle ilgili olarak düzenlenmiştir.

Çalışmamızda Beytepe akademik personeline ait okuyucu eğitimi programları önerilmiştir. Ayrıca bu programlara ait yöntem ve araçlar olarak ise şunlar önerilmiştir: 1-Tanıtım için, kütüphaneci rehberliğinde ve okuyucuların kendi kendilerine rehberlik edebilecekleri turlar. 2-Öğretim için, teyp/slayt programları. Bunlar pratik yapma ve müracaat kütüphanecisinin yaptığı kişisel yardım ile tamamlanmalıdır. 3-El kitabı: Bir kütüphane el kitabının yukarıda önerilen programları tamamlayacağı düşünülmüştür. Ayrıca programları hazırlayacak olan Beytepe müracaat kütüphanecilerini ilgilendiren esaslar üzerinde durulmuştur.

SUMMARY

User education is one of the most important functions of university libraries in developed countries. The university librarians, in order to achieve this task, have developed user education programmes which are related to the utilization of library and its resources by using various methods and media.

In Turkey, there is no library user education, throughout a student's life of education, as being done in developed countries. Since, both academic personnel and the students can not use the library in a correct way, consequently they face to the situation that, they might not make their research, education and instruction properly.

We believe that Hacettepe University Beytepe academic personnel need user education. In our research, it is proven by applying questionnaire that Beytepe academic personnel need user education. The questionnaire was applied by using method of random sampling on 20 % of all academic personnel through interviewing. The questions in the questionnaire were about the usage, resources and reference services in Hacettepe University Library-Beytepe.

In our research user education programmes, for the academic personnel are suggested. In addition, as methods and media, the following are also suggested: 1-For orientation, guided tours and self-guided tours. 2-For instruction, tape/slide programmes. These tape/slide programmes should be completed by practice and the help of reference librarian. 3-Library handbook. It is believed that a library handbook would be complementary to the above mentioned suggestions. The fundamentals of preparation and presentation of education programmes by Beytepe reference librarians, are also given.